

Lammias & vuohi

1/2014

Hyvä kuivitus
antaa terveen alun

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Utare tulehtuu
monesta syystä

Tiineysmittari
paljastaa
tyhjät uuhet

Luontodirektiivi
puhuttaa

PRO
Agria

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa ja valmistamme siitä yli 60 vuoden kokemuksella huovutusvillaa, tuplahahtuvaa, hahtuvaa lankaa sekä karsta- ja kampalankoja.

Villat meille - langat teille

Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

TARJOUKSIA

Tehtaanmyymälässämme myös paljon tarjoushintaisia tuotteita.
Ajankohtaista tietoa tarjouksista löydät kotisivuiltamme ja Facebookista.

**Pirtin
Kehräämö**

KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

**Suomalaisesta
villasta
valmistetut
tuotteet.**

Lampuriparisuhteet koetuksella

Maanviljelijöiden pari- ja perhesuhteet ovat koetuksella arjen puristuksessa. Avioerojen määrä maataloil- la on noussut rakennekehityksen myötä. Suoran yhteyden osoittami- nen on kuitenkin vaikeaa.

Avioerot ja parisuhdekriisit vai- kuttavat yleistyneen omankin tuot- antosuuntamme sisällä. Lammastilojen laajentamisbuumi, sektorin heikko kannattavuus ja byrokrati- an ankaruus lienevät osasyynä vai- keuksiin.

Lampurit joutuvat tekemään töi- tä voimavarojensa äärirajoilla. Sil- loin kaikki – myös oma kumppani – näyttää huonolta. On vaikeaa olla yhdessä onnellinen, kun työt kaa- tuvat päälle, tarkastajat painostavat ja rahakirstu ammottaa tyhjyyttään vuodesta toiseen.

Ongelmaan tulee suhtautua va- kavasti. Perheviljelmämme ovat uhattuina. Ryhdytään yhdessä te- kemään töitä ehjien perheiden ja tilojen puolesta.

Aloitetaan tunnustamalla oma ra- jallisuutemme. Älkäämme vaatiko itseltämme tai toisiltamme liikoja. Etsikäämme yhdessä onnea arjesta – tyytyväisistä eläimistä ja pienistä onnistumisista, jotka on saatu aikaan yhdessä ponnistellen.

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 10 Kerittyä & karstattua
- 26 Eläinlääkäri
- 40 Lammashaasta lautaselle

VUOHIPALSTA

- 38 Toffeeta kutunmaidosta

ARTIKKELIT

- 8 Luontodirektiivi säätelee suurpetojen asemaa
- 14 Asiantuntijajoukko vahvistuu

- 16 Kuivitus vaikuttaa lähes kaikkeen
- 19 Utaretulehdus uhkaa lampaan ja vuohen henkeä
- 22 Lampaan ja vuohen lääkintä
- 28 Tiineysmittari koekäytössä
- 30 Seosrehua lampaille
- 33 Teoriaa suomenlampaan hedelmällisyydestä
- 36 Rannikko- ja saaristoalueen lammastaloudelle strategia ja tiekartta
- 42 Aitojamakuja.fi:ssä on joukkovoimaa

Kuva: Tapio Rintala

30

Seosrehu sopii isoon yksikköön.

Kuva: Ida Alajärvi

38

Kutunmaidosta syntyy toffeeta Alajärven tilalla.

Tilaushinta: 69 €/vuosikerta 2014 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi
Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
 ISSN 0785-7276

Toimituksen osoite:
 Terhi Torikka, Kuutostie 470
 59130 Koitsanlahti

Päätoimittaja:
 Pia Parikka
 Puh. 020 747 2451
 pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri:
 Terhi Torikka
 Puh. 040 752 6363
 terhi.torikka@gmail.com

Ilmoitusmyynti:
 Riikka Miikkulainen
 Puh. 040 673 4179
 riikka.miikkulainen@proagria.fi

Toimituskunta:
 Tapio Rintala
 Petri Leinonen
 Timo Heikkilä
 Sebastian Nurmi
 Kaarin Knuuttila
 Juha Annala
 Helinä Leppänen

Kansikuva:
 Silja Alamikkotervo
Pikkukuvat:
 Silja Alamikkotervo,
 kuvituskuvia.blogspot.fi

Seuraava lehti 14.5.2014
 Aineistot 28.3.2014
 mennessä.

16

Tervolalaisen Vanhalan tilan suomenlammaskaritsat nauttivat runsaasta olkikuivutuksesta.

Luontodirektiivi – susi jo syntyessään

Kuva: Lauri Kontro

Hiljattain oli uutinen tutkimuksesta, jossa oli selvitetty mitkä asiat eniten jakavat kansaa. Suhtautuminen suurpetoihin, etenkin susiin oli kolmen kärjessä; toiset ovat vastaan, toiset puolesta ja molemmat ryhmät voimakkaasti. Usein sanotaan, että suhtautuminen petoihin on tunteiden sanelemaan. Uskon kuitenkin, että lampurit toimivat pääosin asiapohjalta, ja enemmänkin ovat lampaiden puolella kuin petoja vastaan. Molemmille maailmassa on tilaa, mutta elo samalla laitumella ei onnistu.

Suomen oma petopolitiikka on nyt muutoksen alla. Maa- ja metsätalousministeriö teetätti Helsingin Yliopiston Ruralia-instituutilla selvityksen miten suurpetojen suojelupolitiikkaa tulisi muuttaa, että päästäisiin parempiin tuloksiin. Selvitys oli voimakkaasti sitä mieltä, että harjoitettavan suurpetopolitiikan tulee olla paikallisten asukkaiden hyväksymää. Sen tulee myös olla joustavaa ja luotettavaa.

Aivan samoja teemoja on käsitelty Euroopan Komission suurpeto työryhmässä. Siellä on kaksi eri näkemystä törmännyt varsin selvästi. Maanviljelijät, karjankasvattajat, poronhoitajat ja metsästäjät ovat sitä mieltä, että päätäntävalta tulee olla lähellä paikallisia asukkaita, ei Brysselissä eikä edes jäsenvaltioiden pääkaupungeissa. Meidän mielestämme luontodirektiiviä on muutettava jos suotuisan suojelun taso on kestäväntöntä alueella eläville ihmisille. Suojelujärjestöjen kanta taas on, että direktiivi on kiveen hakattu, ja suurpedot tulisi saada levittäytymään koko EU:n alueelle tasaisesti.

Euroopan komissiossakin on näkemyksiä, että muodostettavan suurpetofoorumin tehtävänä olisi vain etsiä tapoja mahdollistaa rinnakkaiselo suurpetojen määrään puuttumatta. MTK:n ja Copa Cogecan lammastaajien kanta on, että suurpetofoofumiin osallistutaan, mutta ei

hyväksytäkään kaikkia asetettuja reunaehdotuksia, kuten luontodirektiivin kyseenalaistamattomuutta. MTK on asettanut suurpetotyöryhmän, koska katsoo nyt olevan hetki, jolloin suurpetopolitiikkaan on otettava kantaa karjankasvattajien etujen ajamiseksi. Olen ryhmässä mukana lammastaajien ja vuohitalouden etujen ajamassa. Pysin kertomaan jatkossa tilanteen kehityksestä.

Onnea ja menestystä kevään karitsointeihin!

Tapio Rintala

Puheenjohtaja

Suomen Lammasyhdistys

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus 2014

Tapio Rintala, puheenjohtaja, puh. 0500 257 280, rintala.tapio@gmail.com, Oripääntie 999, 21900 Yläne

Timo Heikkilä, varapuheenjohtaja, puh. 0400 686 616, heikkila.timo@kotinet.com, Arolantie 88, 85200 Alavieska
Varajäsen: **Leila Niemelä**, puh. 040 570 1599, leila.niemela@kotinet.com, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja

Helinä Leppänen, puh. 050 594 4050, helina.leppanen@luukku.com, Noittaantie 200, 82675 Niirala
Varajäsen: **Tanja Kostian**, puh. 040 737 3268, kumpusenkaritsa@gmail.com, Kumpusenrannantie 130, 74140 Iisalmi

Petri Leinonen, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi, Mäkkierintie 9, 95520 Tornio
Varajäsen: **Anne Jurva**, puh. 040 771 3209, janne.jurva@pp1.inet.fi, Kurvilansaarentie 14, 95340 Loue

Sebastian Nurmi, puh. 050 581 0721, studio.sebastian@netlife.fi, Bovikintie 25, 10600 Raasepori
Varajäsen: **Lauri Leinonen**, puh. 0400 458 286, late@lampuri.fi, Koivusuontie 424, 32300 Mellilä

Kaarin Knuuttila, puh. 040 578 6317, knuuttila@muhniemenlahtivaja.fi, Ahviontie 260, 46960 Muhniemi
Varajäsen: **Maaret Berg-Tynkkynen**, puh. 040 5461954, suurtupa@gmail.com, Niukkalantie 1354, 59720 Uukuniemi

Juha Annala, puh. 0400 835 299, juha_84@hotmail.com, Turppalantie 7, 61500 Isokyrö
Varajäsen: **Mikaela Ingo**, puh. 044 284 0532, mikaela.ingo@agrolink.fi, Staversbyväden 187 B, 66520 Veikars
Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

MTK:n lammasjaosto käynnistelee kansallista lammas- ja vuohiterveydenhuoltoa

Terveet ja hyvinvoivat tuotantoeläimet ovat Suomen koko elintarviketalouden kilpailuetu. Terveidenhuolto ja siitä saatu tieto sekä todennettavuus voivat olla tuottajille ja teollisuudelle keinoja lisätä oman tuotannon arvoa. Eläinlääkintähuoltolaissa määritellään valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma (765/2009), johon tuleva lammas- ja vuohiterveydenhuolto-ohjelmakin tukeutuisi.

Tulevia säädöksiä linkitetty alustavasti terveydenhuoltoon

Uuden maaseudun kehittämisohjelman eläinten hyvinvointikorvausten piiriin on tulossa uutena lampaat ja vuohet mitä todennäköisimmin vuonna 2015. Ohjelman vaatimus on, että toimenpiteiden tulee olla lainsäädännön ylittäviä, toteutettavissa ja valvottavissa, jolloin niistä aiheutuneet kustannukset korvattaisiin tuottajalle. Perustason ehtoihin kuuluisi todennäköisesti joitakin vaatimuksia tai osia terveydenhuollostakin.

Hallituksen esitys uudeksi laiksi eläinten lääkitsemisestä sitoisi lääkkeiden luovutuksen varalle myös terveydenhuolto-ohjelmaan. Kansallinen terveydenhuolto-ohjelma on tällä hetkellä vain nauta- ja sikasektorilla, mutta lammas- ja vuohituotannosta se puuttuu.

EU-komissio valmistelee jo pitkällä uudistusta koskien lihantarkastusta. Tilalta tulevan ketjuinformaation merkitys lisääntyisi, jolloin tuotantoeläinten terveydentilan seurannan ja sen säännöllisen dokumentoinnin merkitys korostuisi. Terveidenhuolto pystyisi vastaamaan myös näihin vaatimuksiin.

Lammas- ja vuohiterveydenhuollon työryhmä koottu

MTK:n lammasjaosto päätti viime syksyn kokouksessaan kutsua koolle laajasti lammas- ja vuohisektorin edustajia (tuottajat, teurastamot, juusolat, meijerit) ja nimetä lammas- ja

vuohiterveydenhuollon ohjausryhmän, joka linjaisi lammas- ja vuohiterveydenhuoltoon liittyviä toimia ja selvittäisi Eläintautitorjuntayhdistys ETT ry:n mahdollisuuksia koordinoida myös lammas- ja vuohiterveydenhuoltoa. Tavoitteena on, että mahdollisimman moni lammasteurastamo ja vuohenmaitojuustola/meijeri liittyisi ETT:n jäseniksi, jolloin elinkeino olisi edustettuna ja sitoutuneena mukana yhdistyksessä ja järjestelmälle olisi jatkuvuus.

Elinkeino kokoontui laajalla edustuksella 28.11.2013, jolloin nimettiin työryhmä valmistelemaan ja neuvottelemaan ETT:n kanssa terveydenhuollon järjestämisen ehdoista, käytännön järjestelyistä ja resurssoinnista.

Työryhmässä olisi edustajat muun muassa isoista ja pienistä teurastamoista, vuohitalouden ja lammastalouden edustajat, neuvonnan edustaja ja meijerin edustaja.

MTK:n Lammasjaoston keskeinen tavoite on saada lampailla ja vuohilla kansallinen terveydenhuolto-ohjelma, jota toteutettaisiin terveydenhuollon keinoin. Ohjelman tulisi olla saatavilla samansisältöisenä koko maan alueella ja se laadittaisiin ja sen toteutumista koordinoitaisiin keskitetysti elinkeinon toimesta.

”Tavoitteena on, että mahdollisimman moni lammasteurastamo ja vuohenmaitojuustola/meijeri liittyisi ETT:n jäseniksi, jolloin elinkeino olisi edustettuna ja sitoutuneena mukana yhdistyksessä ja järjestelmälle olisi jatkuvuus.”

Työkalut valmiina

Lammas- ja vuohiterveydenhuollon toteuttamiseksi on jo valmiina työkaluja. Valmiina on terveydenhuoltomakkeisto, joka on tehty MMM:n Laatuketjun rahoittamassa hankkeessa ProAgria Etelä-Suomen toteuttamana vastuullisena vetäjänä ELL **Johanna Rautiainen**.

Terveidenhuollon aloitusvaiheeseen on haettu maa- ja metsätalousministeriöltä avustusta. Se käytettäisiin aloitusvaiheen valmistelu- ja neuvottelukuluihin sekä koordinaattorin palveluiden hankkimisesta aiheutuviin kuluihin. Terveidenhuollon koordinaattori toimisi tiiviissä yhteistyössä ETT:n asiantuntijoiden kanssa. Jatkossa rahoitus tulisi elinkeinolta ja toiminta mitoitettaisiin niin, että saadut tulot kattaisivat menoja.

Kuva: Pia Parikka

UUHITUEN JA -PALKKION HAKUAIKA PÄÄTTYY HELMIKUUN LOPUSSA

Kansallisen uuhituen sekä uuhipalkkion ja uuhipalkkion lisäpalkkion haku on parhaillaan käynnissä. Uudet tilat voivat liittyä samassa yhteydessä myös teuraskaritsan laatupalkkiojärjestelmään.

Uuhitukea sekä uuhipalkkiota ja sen lisäpalkkiota haetaan lomakkeella 107A. Teuraskaritsan laatupalkkiojärjestelmään ilmoittautuminen tapahtuu lomakkeella 177. Teuraskaritsan laatupalkkiojärjestelmään jo aiemmin ilmoittautuneiden tilojen ei tarvitse palauttaa lomaketta uudelleen. Hakemukset on palautettava kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle 28.2.2014 mennessä.

Uuhipalkkioita ja tukea ei voi hakea sähköisesti vuonna 2014, vaan pelkästään paperihakemuksella. Sähköinen haku ei ole mahdollista, koska Mavi on suunnannut resurssit siihen, että uudistunut Vipu-palvelu on valmiina päätukihakuun mennessä. Tarkoituksena on kuitenkin, että jatkossa myös uuhipalkkiota ja -tukea on taas mahdollista hakea sähköisesti. Uuhien tuet olivat viime vuonna ensimmäistä kertaa haettavissa sähköisesti. Silloin Vipu-palvelussa tukihakemuksen teki 304 tilaa.

Uuhituessa vuoden 2013 karitsamäärän on vastattava uuhimäärää, joista haetaan tukea vuonna 2014. Tilan viimevuoden karitsamäärän on siis oltava vähintään yhtä suuri, kuin tukiuuhien määrä tänä vuonna. Aloittajille ja laajentajille on määriteltä poikkeuksia karitsointiehdestä.

Tilalla on oltava voimassa oleva uuhikiintiö haetulle uuhimäärälle. Kiintiötä haetaan ELY-keskuksesta lomakkeella 122. Uuhikiintiöstä on käytettävä vuosittain vähintään 70 prosent-

tia tai sitä leikataan toteutuneelle tasolle. Suomen maakiintiö on 80 000 uuhia. Viime vuosina uuhipalkkiota on haettu noin 60 000 uuhelle.

Uuhipalkkion määrä vuonna 2014 on noin 10 euroa lihan tuotantouuhille ja noin 8 euroa maidontuotantouuhille. Lisäpalkkion määrä on noin 3,5 euroa uuhia kohden. Modulaatioita ei enää sovelleta vuonna 2014, vaan viljelijälle maksettaviin suoriin tukiin sovelletaan rahoituskuria. Rahoituskurilla tarkoitetaan suorien tukien vähentämistä säädetyllä prosenttiosuudella (vuonna 2013 n. 2,4 %). Uuhituen tukitasot eivät muutu.

Lähde: Maaseutuvirasto

Kuva: Silja Alamikkotervo

Uuhituen ja -palkkion haku on käynnissä. Tänä vuonna hakemuksia ei voi tehdä sähköisesti.

TIETOJEN AJANTASAISTAMINEN SAATTANUT JOHTAA REKISTERIONGELMIIN

Maaseutuviraston maatilojen tietojen ajantasaistaminen on johtanut joillakin lammas- ja vuohitiloilla rekisteriongelmien. Eiran Lammas- ja vuohirekisterin sähköisessä sovelluksessa ei näy lainkaan eläimiä, jos tila on vaihtanut ensisijaista viljelijää Mavin rekisterissä ajantasaistamislomakkeella.

Kaikkien viljelijöiden tuli palauttaa Tilan osalliset -lomake maataloushallintoon viime vuoden lopussa.

Vika on tekninen. Eläimet ovat edelleen olemassa Lammas- ja vuohirekisterissä, mutta ne eivät kytkeydy tilan uudelle ensisijaiselle viljelijälle.

Kohdistusongelmasta kärsivien tilojen kannattaa ottaa yhteyttä oman kuntansa maatalousviranomaiseen.

”Kohdistusongelmasta kärsivien tilojen kannattaa ottaa yhteyttä oman kuntansa maatalousviranomaiseen.”

LAMMASTILOJEN KEHITYSSUUNTIA SELVITETÄÄN

Suomen maatilojen ja niiden eri tuotantosuuntien kehitystä selvitetään laajassa kyselyssä, joka käynnistyy helmikuun lopulla. Tutkimus kohdistetaan myös lammastiloille ja mahdollisimman monen toivotaan vastaavan kyselyyn.

Suomen Gallup Elintarviketieto kysyy noin 4000 viljelijältä tuotanto- ja investointisuunnitelmia sekä viljelyn ja kotieläintuotannon jatkumista.

Tutkimuksen tilaajia ovat muun muassa maa- ja metsätalousministeriö, MTK ja maatalousalan yritykset.

Samanlaista kyselyä on tehty kahden vuoden välein, viimeksi 2012.

Kysymyslomakkeet postitetaan tiloille helmikuun puolenvälin paikkeilla. Kyselyyn on mahdollista vastata joko verkossa tai haastattelijoiden soittaessa. Kyselyyn vastanneiden kesken arvotaan palkintoja.

”Tutkimus kohdistetaan myös lammastiloille ja mahdollisimman monen toivotaan vastaavan kyselyyn.”

Vuoden 2014 indeksilaskenta-aikataulu:

Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä WebLampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

KUTTUTUKI HAETTAVA VIIMEISTÄÄN 30.4.

Kansallista kuttutukea on haettava lomakkeella 101C viimeistään 30.4.2014. Tukikelpoisia kuttuja ovat vähintään 12 kuukauden ikäiset kutut ja alle 12 kuukauden ikäiset poikineet kutut.

Kuttutuen hakijan on pidettävä kuttutuen perusteeksi hyväksyttävästä maitomäärästä kirjaa. Hyväksytty maitomäärä on ilmoitettava kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle lomakkeella 410 viimeistään 15.9.2014.

Täyden kuttutuen saamiseksi on hyväksytyn maidon tuotannon oltava 1.9.2013–31.8.2014 vähintään 400 l/kuttu ja tuotannon 30.4.2013 jälkeen aloittaneilla tiloilla 1.5.–31.8.2014 vähintään 80 l/kuttu.

Kuttutuesta on mahdollista hakea ennakkoa sähköisesti Vipu-palvelussa tai paperilomakkeella 139 viimeistään 21.3.2014. Ennakko on 60 prosenttia kuttutuen kokonaismäärästä ja se maksetaan hakijalle arviolta huhtikuussa.

Tarkempaa tietoa kuttutuesta ja sen hakemisesta on kerrottu Kansallisten kotieläintukien vuoden 2014 hakuohjeissa. Lähde: Marika Lehtinen, Maaseutuvirasto

Kuva: Nanna Naukarinen

Tukikelpoisia kuttuja ovat vähintään 12 kuukauden ikäiset ja alle 12 kuukauden ikäiset poikineet kutut.

UUSIEN MAEDI-VISNA- JA SCRAPIE-VALVONTOJEN SOVELTAMISESTA NEUVOTELLAAN

Pakolliset maedi-visna- ja scrapie-vastustusohjelmat on lakautettu vuoden vaihteessa. Niiden tilalle on perustettu uudet vapaaehtoiset terveystarkastukset. Uusiin järjestelmiin tulee ilmoittautua vuoden 2014 kuluessa.

MTK ja Suomen Lammasyhdistys neuvottelevat parhailaan hallinnon kanssa uusien järjestelmien yksityiskohdista. Ohjelmien sisällöstä ja toimintatavoista tiedotetaan tarkemmin avoimena olevien kysymysten ratkettua.

TUOTOSSEURANTAVUOSI 2013 UMPEUTUU

ProAgrian lampaiden tuotosseurannan vuosi 2013 on umpeutumassa. Viime vuoden tapahtumat tulee tallentaa WebLammas-ohjelmalla viimeistään tiistaina 18.3.2014, jotta ne tulevat huomioiduiksi vuosiyhteenvedon laskennassa.

Tuotosseurannan koontitulokset julkaistaan heinäkuun alussa ilmestyvässä Lammas & vuohi -lehdessä 3/2014. Esimerkiksi rotukeskiarvot ja parhaiden tilojen listaus lasketaan viime vuoden tuotostietojen perusteella.

Eläinten viime vuoden tietoja voi tallentaa myöhemmin, mutta niitä ei oteta huomioon virallisten vuosiyhteenvedon laskennassa.

TALLENNUKSET WEBLAMPAALLA

Tuotosseurantatilojen eläintietojen tallennukset tulee tehdä WebLammas-ohjelmalla, jotta eläinten tiedot tulisivat huomioiduiksi tunnuslukujen laskennassa ja tuotosseurannan raporteilla.

Tallennustyön voi tehdä itse tai ulkoistaa ProAgrian lammasantuntijoiden tehtäväksi.

Eviran Lammas- ja vuohirekisterin kautta tallennetut karitsoinnit eivät tule huomioiduksi vuosiyhteenvedon tunnuslukujen laskennassa eivätkä ne näy tilan raporteilla. Eviran kautta poistetuille lampaille ei myöskään voi tallentaa teurastietoja WebLampaassa.

ORGAANINEN SELEENI PANNAN LUOMUTILOILLA

Orgaanista seleeniä ei saa enää käyttää luomutuotannon piirissä olevien kotieläinten rehuna. Syy on orgaanisen seleenin apuaineena oleva hiiva, jota ei ole hyväksytty luonnonmukaiseen tuotantoon.

Viime vuonna ostetut orgaanista seleeniä sisältävät rehut voi kuitenkin syöttää eläimille.

Tulkintamuutos on herättänyt vastustusta alan toimijoissa. Epäorgaaninen seleeni imeytyy orgaanista seleeniä heikommin, mikä saattaa johtaa enimmäisannostuksillakin eläinten puutostiloihin ja luomutilojen talousvaikeuksiin.

Seleenin puutos aiheuttaa eläimissä moninaisia terveys- ja hyvinvointiongelmia, joista tunnetuin on vastasyntyneiden lihasrappeuma. Seleenin puutosoireista kärsivien jälkeläisten elinvoima on alentunut ja kuolleisuusprosentti korkea.

Luomutilojen kotoisissa rehuissa on luontaisesti vähän seleeniä maaperän seleeniköyhyyden vuoksi. Luonnonmukaisessa tuotannossa ei saa käyttää teollisia lannoitteita seleenipitoisuuksien korjaamiseksi.

Luontodirektiivi säätelee suurpetojen asemaa

Euroopan unionin jäsenmaana Suomi huomioi päätöksenteossaan yhteisön lainsäädännön. Euroopan yhteisön direktiivit tuodaan kansalliseen lainsäädäntöön, jolloin ne velvoittavat myös kaikkia yksityisiä tahoja.

Tapio Rintala

Suurpetojen asemaa sääntelee luontodirektiivi, jonka määräykset on sisällytetty Suomen metsästyslakiin ja -asetukseen. Lisäksi Suomen omat kannanhoitosuunnitelmat edellyttävät, että suurpetoja on tasaisesti koko maassa.

Luontodirektiivin tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja kestävää kehitystä. Se pyrkii turvaamaan harvinaisten ja uhanalaisten eliölajien säilymistä yhteisön alueella.

Pääsääntönä suurpetojen suojelu

Suomessa on luontodirektiivin IV liitteen eläinlajeja koskeva tiukka suojelujärjestelmä. Karhujen, ilvesten ja susien tahallinen pyydystäminen tai tappaminen luonnossa on kielletty.

Pääsäännöstä voi poiketa onnettomuuksien välttämiseksi ja taloudellisten arvojen turvaamiseksi. Lisäksi voidaan estää erityisen merkittäviä

vahinkoja silloin kun ne kohdistuvat viljelmiin, karjankasvatukseen, metsiin, kalatalouteen, vesistöihin tai muuhun omaisuuteen. Tiukasta suojelujärjestelmästä voidaan myös poiketa kansanterveyden tai yleisen turvallisuuden turvaamiseksi tai muun tärkeän yleisen edun vuoksi. Tarkoin valvotuissa oloissa direktiivin liitteen IV lajien yksilöitä voidaan ottaa valikoiden luonnosta.

Poikkeuksilla ei voi oikeuttaa tavonomaista saaliin hankintaan täh-

tävää metsästystä. Vahinkoja on pyrittävä ehkäisemään ensisijaisesti muilla keinoilla, kuten kotieläinten suojaamisella.

Jos suurpetoja metsästetään poikkeuslupan turvin, on turvattava lajin suotuisan suojelun taso. Poikkeusperusteiden käytön on pohjattava tieteelliseen selvitykseen kannoista.

Tietoa luontodirektiivistä mm.:
www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Luonto_ja_lintudirektiivien_lajit

DIREKTIIVIN LIITTEISSÄ MAINITAAN NELJÄ SUOMESSA ESIINTYVÄÄ SUURPETOA:

- Ahma kuuluu eläin- ja kasvilajeihin, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita.
- Karhu ja ilves sekä susi poronhoitoalueen ulkopuolella ovat tiukkaa suojelua edellyttäviä. Poronhoitoalueella susi voi kuulua lähtökohtaisesti metsästettävään, eli liitteen V, eläimiin.

Suojelulla pääpaino luontodirektiivin tulkinnoissa EU-tasolla

GALLUP
Terhi Torikka

Lammas & vuohi -lehti kysyi kolmelta luontodirektiiviä tuntevalta eri tahon edustajalta mielipidettä direktiivin toimivuudesta. Näitä kysyttiin:

1. Kuinka hyvin luontodirektiivi soveltuu suurpetojen suojeluun?
2. Mitä ongelmia luontodirektiiviin liittyy? Onko luontodirektiivin puitteissa mahdollista edistää ihmisten, petojen ja maatilojen sopuisaa rinnakkaiseloa?

Jussi Laanikari

Ylitarkastaja, Maa- ja metsätalousministeriö
Luonnonvaraosasto, Luonnon virkistyskäyttökysikkö

1. Niissä maissa, joissa suurpedot ovat luontodirektiivin liitteessä V (5.) eli lähtökohtaisesti metsästettäviä, luontodirektiivi tarjoaa riittävästi joustoa suurpetojen suojelun järjestämiseen. Sen sijaan Suomessa, jossa lajit ovat pääsääntöisesti liitteessä IV (4.) eli tiukasti suojeltavia, asettaa luontodirektiivi sekä sen tulkinnat hyvin vähän mahdollisuuksia hoitaa konflikteja ja tällöin suojelu voi kääntyä itseään vastaan, kuten on nähty suden osalta. Näköpiirissä ei ole kuitenkaan, että EU -tason sääntelyä yhdenmukaistettaisiin. Esityksillä siirtää susi liitteestä IV liitteeseen V ei ole menestymisen mahdollisuuksia ja muutos voi tapahtua vain komission aloitteesta.

2. Luontodirektiivi mainitsee, että myös sosiaaliset ja taloudelliset seikat on otettava huomioon ekologisten seikkojen ohella. Luontodirektiivin tulkinta ja oikeuskäytäntö niin kansallisen kuin EU-tason tuomioistuimissa ovat painottaneet pääasiassa vain ekologisia seikkoja, jolloin sosiaaliset ja taloudelliset seikat ovat joutuneet joustamaan. Näiden ratkaisujen asettamissa rajoissa hallinto on joutunut ja joutuu edelleen toimimaan. Tätä on paikallisten ihmisten vaikea ymmärtää ja hyväksyä. Kuten kansallisen suurpetopoliittikan kehittämisarvioinnissa (2013) todetaan, paikalliset ihmiset kokevat, ettei heillä ole vaikutusmahdollisuuksia oman elinkeinonsa tai arkensa hallitsemiseksi. Tämä näkyy erityisesti susikannan hoidossa, jossa on ollut mahdollisuus myöntää vain vahinko- tai turvallisuuksiperusteisia poikkeuslupia ja niitäkin äärimmäisen rajallisesti. Susikanta ei tästä huolimatta kasva, joten joustoakaan ei ole juuri luvassa. Karhun ja ilveksen myönteinen kannankehitys taas on mahdollistanut joustot ja näitä voidaan metsästää kannanhoitoperusteella.

Kyllä, jos suurpetopoliittisissa toimita pystytään ottamaan ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät tasavertaisina huomioon. Suurpetokonfliktit ovat paikallisia, joten riistahallinnon nopea reagointi alueen ongelmiin voi lievittää konflikteja. Samoin nopeasti reagoivat alueelliset yhteistyöfoorumit sekä alueelliset tai reviiiripohjaiset kannanhoitosuunnitelmat voivat olla ratkaisu suurpetokonflikteihin.

Sauli Härkönen

Julkisten hallintotehtävien päällikkö
Suomen riistakeskus

1. Luontodirektiivi on tarkoitettu nimenomaan lajien suojeluun eli suojelu on sen lähtökohta tai niin sanottu "punainen lanka". Suojeltavat lajit luetellaan direktiivin liitteissä. Mm. karhu, susi ja ilves ovat suojeltavia lajeja.

2. Direktiivi lähtee puhtaasti suojelusta ja jos laji on suotuisalla suojelun tasolla, niin poikkeaminen suojelusta onnistuu vain tiukkojen kriteerien vallitessa. Tämä luo byrokrattisen lupamenettelyn, jossa on otettava huomioon monta seikkaa. Lupamenettely on altis tulkinnoille, mikä näkyy muun muassa valituksina oikeusasteisiin ja aina EU:n komissioon saakka. Lisäksi poikkeuksia tulisi tulkita supistavasti eli niitä tulisi myöntää vasta viimeisenä keinona, kun muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole.

Nähdäkseni kyllä, mutta se edellyttää, että haetaan aktiivisesti muita tyydyttäviä ratkaisuja kuin eläimen tappamista. Monesti ajatellaan, että vahinkoa aiheuttavan suurpedon tappaminen on se ensimmäinen ja ainoa ratkaisu. Esimerkiksi aitaratkaisut voivat olla joissain tapauksissa toimivia, jolloin suojellun suurpedon tappaminen ei ole välttämätöntä.

Jussi Laanikari: "Luontodirektiivin tulkinta ja oikeuskäytäntö niin kansallisen kuin EU-tason tuomioistuimissa ovat painottaneet pääasiassa vain ekologisia seikkoja, jolloin sosiaaliset ja taloudelliset seikat ovat joutuneet joustamaan."

Tapio Rintala: "Se on tehty pelkästään idealistisia luonnonsuojelijoita miellyttämään."

Tapio Rintala

Lampuri, Suomen lammasyhdistyksen puheenjohtaja

1. No luontodirektiivihän soveltuu suurpetojen suojeluun liiankin hyvin. Se on mainio työkalu suurpetojen määrien lisäämiseen ja niiden elinalueiden laajentamiseen. Teoriassa. Käytännössä käy kuitenkin pidemmällä aikaa niin, että jos viranomaiset pidä huolta suurpetokantojen sääntelystä siten, että ne eivät kohtuuttomasti haittaa periferiassa asuvien toimeentuloa tai asumisturvallisuutta, niin joku alkaa kantaa hoitaa, mutta ei välttämättä kovin ekologisesti kestävästi.

2. Se on tehty pelkästään idealistisia luonnonsuojelijoita miellyttämään. Esimerkiksi Suomessa sutta suojellaan kuin se olisi uhanalainen laji, vaikka näin ei missään tapauksessa ole. Venäjällä on yli 50 000:n yksilön geenipankki. Itsekin olen niin luonnonsuojeluhenkkinen, että mielestäni voimakkaat suojelutoimenpiteet on otettava käyttöön jos sutta uhkaa häviäminen faunasta. Tiukkaan suojeluun on alettava silloin kun kanta Venäjällä alittaa 200 yksilöä.

Luontodirektiivi antaa vain mahdollisuuksia käyttää keinoja, jolla yhteiselosta aiheutuvia haittoja pyritään estämään tai korvaamaan. Aktiivista kannanhoitoa metsästämisellä ei sallita. Mutta laithan on tehty muutettaviksi, muutoihan tässä noudatettaisiin Hamurabin lakia, joten minäkin saisin tappaa suden jokaista susien tappamaa lammasta kohden.

Kerittyä & karstattua

KOONNUT Pia Parikka

Tupa täyttyi lampureista

Uutuudet ja kollegojen seura vetivät puoleensa Valtakunnallisilla Lammaspäivillä. Lampaan malja ja juhlaillallinen huipensivat monipuolisen tapahtumakokonaisuuden.

Sokos Hotel Kimmelin kokouksetilat pullistelivat, kun Suomen lammaskansa kokoontui Joensuuun viime marraskuussa. Reilu 100 lampuria ja sidosryhmäedustajaa osallistui kolmipäiväiseen lammastapahtumaan, joka koostui Suomen Lammasyhdistyksen syyskokouksesta, ProAgria-seminaarista, lampurietkoista, juhlaillallisesta sekä klassikoksi muodostuneesta opintoretkestä.

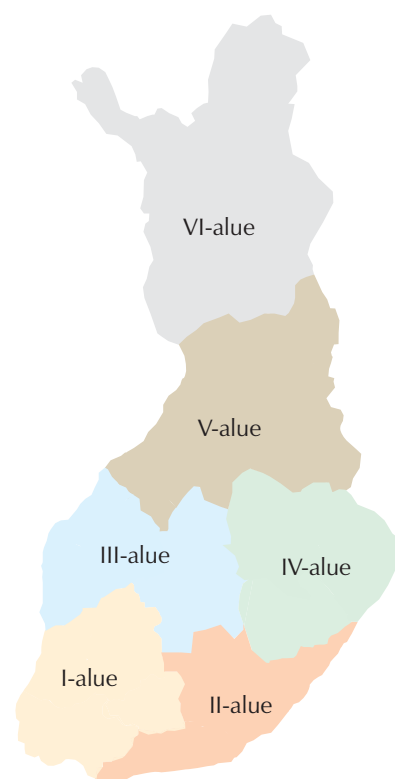
Valinta-alueet uudistuivat

Suomen Lammasyhdistyksen yleiskokous päätti uudistaa hallituksen jäsenten valinta-aluejaon. Idea sai alkunsa lammaskerhojen yhteiskokouksessa Kemissä viime keväänä.

Kanta-Häme, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Pirkanmaa muodostavat jatkossa I-valinta-alueen. II-alueeseen kuuluvat Uusimaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala. Keski-Suomi liitettiin Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan seuraksi III-valinta-alueeseen. Etelä- ja Pohjois-Savo sekä Pohjois-Karjala muodostavat jatkossa IV-alueen. V-alue (Keski- ja Pohjois-Pohjanmaa, sekä Kainuu) ja VI-alue (Lappi) säilyivät uudistuksessa ennallaan.

Päätettiin, että alueelliset lammaskerhot sopivat herrasmiessopimuksin keskenään hallituspaikkojen kierrätysvuoroista.

Vuoden Lammastila 2013 julkais-

Suomen Lammasyhdistyksen hallituspaikkojen valinta-alueet ovat uudistuneet. Alueelliset lammaskerhot valmistelevat valintoja ja sopivat kierrätysvuoroista. Lammaskerhot kokoontuvat seuraavan kerran Porissa 26.3.2014.

Kuva: Pia Parikka

Kehittymishakuiset lampurit täyttivät salin Uutuuksilla tuloksiin -seminaarissa.

”Itä-Suomessa lampurin on lupa paukutella henkseleitään rinta rottingilla.”

taan palkittavien estymisen vuoksi poikkeuksellisesti vasta Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokouksessa Porissa.

Spermaa ja sikiövettä

Uutuuksilla tuloksiin -seminaari osoitti, että lampureilla on halu uudistaa toimintatapojaan. Eryityisesti karitsojen elvytystekniikat, sikiölaskenta, adoptiointi ja keinosiemennys kiinnostivat kuulijoita.

Moni kertoi seminaarin jälkeen aikovansa hankkia vatsaonteloon injektoitavaa glukosia lähes kuolleiden karitsojen elvytystä varten tulevalle karitsointikaudelle.

Hintavaksi koetun karitsojen juotautomaatin hankinnan sijaan kuului lampurit harkitsevan karitsojen adoptointiosaamisensa vahvistamista käytännön kokemusten kautta. Sikiövesiä kerättäneen pakastimeen kuluvalle karitsointikaudella aiempaa useammassa lampolassa.

Irti arjesta illanvietossa

Valtakunnallisten Lammaspäivien kohdekotieläin sai arvoisensa huomion Lampurietkoilla, jotka huipentuivat Lampaan maljan nostoon ja kolminkertaiseen eläköön-huutoon lampaalle.

ITÄ-SUOMI POSITIIVISESSA LAMMASVIREESSÄ

Edeltäjäni *Ulla Savolainen* kertoi urani alkutaipaleella, että Valtakunnallisia Lammaspäiviä ei ensisijaisesti kannata järjestää Joensuussa. Sinne ei oltu aiemmin oikoa saatu väkeä liikkeelle.

Ajat ovat muuttuneet. Itä-Suomen lammastalous on harpannut peninkulman saappailla eteenpäin viimeisen vuosikymmenen aikana.

Taustalla lienee merkittävä hankepanostus lammastoimialaan. Lampaanpidosta lammastalouteen -esiselvityshankkeessa laadittiin Itä-Suomen lammastalouden kehittämisohjelma, jota nyt toteutetaan Tosilampuri-hankkeessa. Lisää hyvää on suunnitteilla.

Yksittäisillä henkilöillä on ollut suuri merkitys suunnan muutoksessa. Lammassaktivistiksi itseään kutsuva *Sari Heltelä* on laittanut pyörät liikkumaan. Tukea on tullut sektorin sisältä etenkin *Susanna Nuutiselta* ja *Outi Sirolalta*. Etelä-Savon ProAgria- ja ELY-keskusten myönteinen asenne ja kehittämishakuinen ote ovat lisäksi merkittäviä osatekijöitä muutoksessa.

Myös asenneilmasto idässä on muuttunut lammassmyönteiseksi. Itä-Suomessa ollaan ylpeitä lampuruudesta. Alueen lammaskerhoilla on ollut keskeinen rooli identiteetin kehittymisessä. Itä-Suomessa lampurin on lupa paukutella henkseleitään rinta rottingilla.

Toimitusjohtaja *Miikka Depner* Vainion Teurastamosta kertoi maljapuheessaan karitsanlihan kysynnän olevan edelleen korkealla. Raaka-ainetta saisi olla tarjolla enemmänkin, sillä imu on kova. Vainion Teurastamo on käynnistänyt sopimustuotannon. Uusi toimintatapa on otettu tuottajakentältä hyvin vastaan. Vainion Teurastamo Oy tarjosi Lampurietkot.

Joensuun Teatteriravintolan henkilökunta oli loihtunut Sirolan tilan

karitsasta maistuvan juhlaillallisen. Paikallisherkkuihin pohjautuva ateria savukalasalaatteineen oli kaikin puolin suun myötäinen ja kirjoitti kiitos-ta. Tunnelma arvokkaassa Teatteriravintolassa haki vertaistaan.

KÄÄNNÄ

Lampurin sähköiset kanavat

SLY:n verkkosivut www.lammasyhdistys.fi

Eläinvälityskanava www.lammasnetti.fi

Keskustelupalsta lampuri.foorumi.org

Lammasyhdistys Facebookissa

**Uusi jäsenetu
suoramyyntitiloille:**
Yhteystiedot
suoramyyntikarttaan

Tiedustelut: Riikka Miikkulainen

riikka.miikkulainen@proagria.fi, puh. 040 673 4179

Kerittyä & karstattua

KOONNUT Pia Parikka

Opintoretki palkitsi monipuolisuudellaan

Paimenkoirat ovat työkäytössä jo monella lammastilalla, mutta niiden koulutus koetaan haastavaksi, kertoi **Minna Eronen** Farmirekusta. Yritys tarjoaa vaihtoehtoja paimenkoiran koulutuksen pullonkauloihin.

Farmirekun kautta voi ostaa valmiiksi koulutettuja työkoiria paimenuskäyttöön tai koiran voi viedä Eronen maatilalle koulutettavaksi. Farmirekku järjestää lisäksi paimennuskursseja, joihin voi osallistua oman koiransa kanssa.

Sukusiitoksen ennaltaehkäisy edellyttää suurta pässiarsenaalia. Noittaan tilan kainuunharmaspässit esittäytyvät

Valmiiksi koulutettu paimenkoira on varteenotettava vaihtoehto monille tiloille, kertoi Minna Eronen Valtakunnallisten Lammaspäivien opintoretkellä pidetyn myyntikoirien työnäytöksen yhteydessä. Näytökset helpottavat koirien vertailua ja valintaa.

Kuvat: Pia Parikka

Kehittyvä kainuunharmas

Kainuunharmaksen jalostus- ja säilytystyö on vaativaa mutta palkitsevaa, kertoi kainuunharmaksen jalostuslampo- polana toimivan Noittaan tilan emäntä **Helinä Leppänen**. Katraan ja rodun perinnöllinen taso on saatu nousemaan määrätietoisin ottein. Uusia siitoseläimiä etsitään tilalle kaiken aikaa.

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat 2014

Suomalaiset alkuperäisrodut

4-12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 260 €

4-12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 380 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 330 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 450 €

Tuontirodut

4-12 kk ikäiset uuhikaritsat, alkaen 310 €

4-12 kk ikäiset pässikaritsat, alkaen 500 €

Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 380 €

Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 550 €

Hinnasto on tarkoitettu tuotosseurantatilojen lampailla, joille on tehty tuotosseurannan viralliset punnitukset, UÄ-mittaukset ja eläväEUROP-arvostelu. Lisäksi eläin on rakennearvosteltu. Hinta sisältää lammasteuvojan allekirjoituksellaan vahvistaman Sukutodistuksen. Välityspalkkio 10%.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2-3 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €

4-8 kk ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €

Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €

Alle 5 kk ikäiset pukkikilit 120 €

Yli 5 kk ikäiset pukkikilit 170 €

Lypsykutut, tuotoksesta riippuen, alkaen 250 €

Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytyinä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhi tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Kuva: Outi Sirola

Raja-Karjalan Oxford down -tilalla seos-rehu voidaan jakaa visiiriruokintapöydille ulkokautta.

Noittaaan tilan uuhet karitsoivat ympärivuotisesti, joten siitos- ja teuraseläimiä on tarjolla tasaisesti. Karitsointiosasto lämpiää puukeskuslämmitteisesti ja aurinkoenergialla.

Keinosiemennys tekee tuloaan

Sukusiitoskysymykset nousivat keskiöön myös *Outi* ja *Jari Sirolan* Raja-Karjalan Oxford Down -jalostuslampolassa. Eläintuonnit ja keinosiemennys tuontispermalla ovat keinovalikoiman kärjessä tuontitrotujen geenipoolia laajennettaessa.

Sirolan puurakenteiset eläintilat on suunniteltu ilmastiksi ja muuntuviksi. Jaloittelutarhan yhteyteen sijoitettu aperuokintapöytä lisää monikäyttöisyyttä. Aperuokinnassa huomiota tulee Siroloiden mukaan kiinnittää komponenttien laatuun ja silpun pituuteen. Lyhyttä pitää olla, mutta ei liian hienoa.

Farmirekkuun, Noittaaan tilaan ja Raja-Karjalan Oxford downiin tutustuttiin Valtakunnallisten Lammaspäivien opintoretellä.

Lammas- ja vuohikerhot

- Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y.**
pj. Hannu Jokinen, Peltolantie 29, 54800 Savitaipale, puh. 0400 152 095, hannu.jokinen@lahitukku.fi, siht. Pia Makkonen, Joutsenontie 823, 54230 Nuijamaa, puh. 041 432 4837, piia.makkonen@hotmail.com
- Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.**
siht. Sini Hakomäki, puh. 050 546 9937, sini.hakomaki@mbnet.fi, Järventie 12, 61410 Ylistaro as., posti: Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
- Keski-Pohjanmaan Lammaskerho**
siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41, 68230 Lohtaja, puh. 040 570 1599
- Keski-Suomen Lampurit**
siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084
- Kymenlaakson Lampurit**
puh.joht. Viivi Soimes, Alasranta 12, 46930 Huruksela, puh. 040 777 7428, viivi.soimes@hotmail.com, siht. Päivi Väinölä, Metsäläntie 542a, 47450 Perheniemi, puh. 040 588 5259, paivi.vainola@pp1.inet.fi
- Lapin Lampurit r.y.**
siht. Petri Leinonen, Mälikierentie 9, 95520 Tornio, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.fi,
- Pirkanmaan Lammaskerho**
puh.joht. Jan Suttle, Vuohelantie 34, 38250 Roismala, puh. 0500 820 243
- Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho**
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56, 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421
- Pohjois-Karjalan Lampurit**
siht. Eila Pennanen, puh. 050 361 4144, pk.lampurit@gmail.com
- Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team**
siht. Annika Ruotsalainen, Pielavedentie 1313, 73640 Heinäkylä, puh. 050 544 4015, koivupihantila@gmail.com
- Satakunnan Lammaskerho**
siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272, www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
- Skärgårdens Fårklubb**
siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. 02 465 5181
- Suur-Savon Lampurit r.y.**
puh.joht. Susanna Nuutinen, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi, puh. 050 340 5130
- Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f.**
siht. Mikko Näri, Kabbörentie 393, 07750 Isnäs, puh. 019 634 446 tai 040 707 5194
- Varsinais-Suomen Lammaskerho**
siht. Katri Mäki, Nihtimäentie 75, 32200 Loimaa, puh. 040 749 6721, katri.maki@pp1.inet.fi
- Ålands Fåravelsförening r.f.**
siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723
- Österbottens svenska fårörening r.f.**
siht. Magnus Berg, Nedranvägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826, sofie.berg@yahoo.se
- Suomen Vuohiyhdistys r.y.**
siht. Suvi Viander, Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi, puh. 044 940 0849, suviande@gmail.com

OSTETAAN

karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!

Luomuhyväksyntä

puh.010 229 1021, Orimattila

www.vainionteurastamo.fi

Asiantuntijajoukko vahvistuu Etelä-Suomen alueella

ProAgria Etelä-Suomen neuvonta-alue yhtenäistyi, kun Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson lammasneuvonta siirtyi oman keskuksen hoitoon vuoden alusta. Neuvonnasta vastaa nyt kotieläinasiantuntija *Marja Jalo-Ryynänen*.

Marja Jalo-Ryynänen

Kotieläinasiantuntija Marja Jalo-Ryynänen Kymenlaaksosta toimii lammasneuvontatiimissä terveydenhuollon asiantuntija Johanna Rautiaisen ja lammasneuvonnan asiantuntija *Kaie Ahlskogin* kanssa. Aiemmin alkueen lammasneuvonnasta vastasi Etelä-Savon neuvoja.

”Olen suunnitellut ruokintaa märehtijöille 20 vuotta ja laajennan nyt

toimenkuvaa lampaisiin. Lammasneuvontaan olen perehtynyt vuoden ajan osallistumalla neuvojien koulutuksiin ja opiskelemalla Europ-luokituksen sekä vierailemalla lampoloissa”, Jalo-Ryynänen kertoo.

Lampaanruokinnan erityistarpeisiin hän perehtyi marraskuussa ruotsalaisen lammaskonsulentti Magnus Jönssonin seosrehukoulutuksessa. Nurmiosaamista Jalo-Ryynänen on lisännyt osallistumalla ProAgrian nurmiosaajien koulutuskokonaisuuteen viime vuosien aikana.

Taustaa ruokinta-alalla

Jalo-Ryynänen toimii kotieläinneuvonnan lisäksi työterveyshuollossa maatalouden asiantuntijana arvioiden työjärjestelyitä ja työhyvinvointia. Ennen nykyistä toimialaa hän on valmistunut käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksesta sekä toiminut Kotiteollisuusyhdistyksessä kudonnan neuvojana.

Marja Jalo-Ryynänen ottaa haltuun Kaakkois-Suomen lammasneuvonnan.

”Tämä tausta auttaa varmaan ymmärtämään villan laatuvaatimuksia ja jatkojalostusmahdollisuuksia.”

Uusi asiantuntija arvioi, että lammalan kannattavuutta olisi kehitettävä jalostuksen ja tuotannon kehittämisen kautta.

”Vahvuutenani pidän pitkää historiaa ruokintasuunnittelussa ja siinä kertynyttä ruokintaosaamista.”

Etelä-Suomen lammastiimin erikoisuus on myös asiantuntijoiden vahva Venäjä-osaaminen.

REHU-ÄSSÄ OY

- **LAMMASKIVENNÄISIÄ myös luomutuotantoon hyväksytyt.**
- **NUOLUKIVET myös luomutuotantoon hyväksytyt.**

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

PAIMENKOIRAT TYÖKÄYTTÖÖN LAMMASTILOILLE

- Tänä keväänä työlinjaisia bordercollien pentuja
- Koulutettuja koiria avuksi lampaiden käsittelyyn
- Kysy koulutussopimusta pennulle

www.putkisalo.fi

050 340 5130 Susanna Nuutinen

www.farmirekku.com

050 586 5056 Minna Eronen

Etelä-Pohjanmaalle uusi lammastila-asiantuntija

Sini Hakomäki Seinäjoen Ylistarosta on aloittanut vuoden alusta lammastilojen asiantuntijatehtävissä ProAgria Etelä-Pohjanmaassa. Tehtävää aiemmin hoitanut *Elina Vainio-Mäntylä* tarttuu töihin kotitilallaan, vaihtaen asiantuntijatehtävät lampurin saappaisiin.

Sini Hakomäki

Uusi ja väistyvä asiantuntija hoitavat lammastalouden osuutta ProAgria Etelä-Pohjanmaassa yhdessä helmikuun puoliväliin. Tämän jälkeen Elina Vainio-Mäntylä liittyy lampureiden iloiseen joukkoon.

Sini esittäytyy:

”Olen työskennellyt ProAgria Etelä-Pohjanmaassa viime keväästä lähtien. Kevään ja kesän aikana tein erikoistumistyöharjoitteluni liittyen agrologiopintoihini. Syksyn mittaan olen työskennellyt Elinan rinnalla asiantuntijatehtävissä. Vuoden alusta aloitin asiantuntijana kokopäiväisesti.

Olen itsekkin lammastalousyrittäjä. Perheeseeni kuuluva puoliso on metallialan yrittäjä ja meillä on kaksi lasta, molemmat jo koululaisia.

Lampuriksi olen nimittänyt itseäni viimeiset seitsemän vuotta, mutta ihan ensimmäiset lemmikkilampaat sain 21 vuotta sitten. Kasvatan värillisiä suomenlampaista, uuhia on tällä hetkellä reilu 40. Karitsointi on jaettu kahteen ryhmään, toinen ryhmä karitsoi keväällä ja toinen syksyllä. Eläimet ja pellot ovat luonnonmukaisessa tuotannossa.

Lampolarakennus on muutettu maalattipohjaisesta ulkorakennuksesta kylmälampolaksi vuonna 2008, jolloin lattia valettiin ja seiniin asennettiin tuuliverkkoa ikkunaksi ja ilmanvaihdon varmistamiseksi. Tällä hetkellä ruokinta tehdään käsipelillä ja on hyvin työläs. Helpotusta on luvassa; tilalle hankittiin apevaunu ja suunnitelmissa on kokeilla myös matokuljetinta appeen jakoon.

Peltopinta-alaa on 16 hehtaaria, joista suurin osa vuokramaita. Viljelykierrossa on apilanurmea, rehuvirnaa ja -hernettä säilörehuksi, sekä kauraa. Seosviljakasvustoja herneen kanssa on luvassa ensi kesänä ja syysrypsin viljely kiinnostaa.

Tällä hetkellä olen kirjoilla Seinäjoen ammattikorkeakoulussa, josta valmistun AMK-agrologiksi aikanaan. Aiemmin olen suorittanut sekä karjatalouden että yrittäjän ammattitutkinnot. Artesaaniksi valmistuin lukion jälkeen, niitä oppeja olen hyödyntänyt myös lammastilallani, jatkojalostaen suomenlammasteni villoja ja taljoja.

Jokaisella rodulla on omat hyvät puolensa ja erityispiirteensä. Tunustaudun suomenlammassihmiseksi, mutta työn myötä myös risteytyk-

Sini Hakomäki perheineen puuhaa lampaiden parissa myös kotona.

set ovat alkaneet kiinnostaa. Hienot liharotuiset eläimet ovat myös tulleet tutuiksi.

Kehittämällä tilansa eläinainesta jalostamalla, suunnitellulla ruokinnalla, hyvillä käytännöillä ja asettamalla omat tavoitteensa, joita kohti työskennellä, saadaan oman tilan kannattavuutta parannettua ja samalla koko lammasala kehittyy. On hienoa, kun saan olla mukana tässä kehityksessä ja tukena myös asiantuntijan roolissa. Toivotan menestyksestä lammassuotta jokaiselle. Ollaan yhteyksissä!”

Sini Hakomäen omassa katraassa kasvaa värillisiä suomenlampaista

Kuivitus vaikuttaa yllättävän moneen asiaan

Kuivitusmenetelmä tulisi suunnitella jo ennen lampolan rakentamista tai viimeistään kalustusta ja toiminnallisuutta suunnitellessa. Hyvin hoidettu kuivutus edistää eläinten sekä niiden hoitajien terveyttä.

Milla Alanco,
Asiantuntija lammas ja vuohitilat,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Kuivitukseen on käytettävissä monenlaisia vaihtoehtoja. Tämä juttu keskittyy olki-kuivitukseen, joka on meillä yleisin järjestelmä. Kuitenkin ritiläpohjaiset lampolat kiinnostavat, koska niissä ei tarvita kuivikkeita.

Ritilälattia vaihtoehtona?

Rako- tai ritilälattiat ovat suosittuja esimerkiksi Norjassa ja Islannissa, jossa kuivikkeista on pulaa. Myös Suomen pohjoisosissa on muutamilla lammas-tiloilla ritilälattioita. Ritilälattia tehdään metalli- tai muoviritilöistä. Rakolattia rakennetaan palkeista, jotka yleensä valmistetaan metallista tai betonista.

Myös puusta voidaan tehdä lyhyempiä rakolattioita. Rakojen väli tulee olla riittävän kapea, että lampaan sorkat eivät pääse siitä läpi.

Näissä lattiaratkaisuissa ei yleensä käytetä kuiviketta ollenkaan, vaan systeemi perustuu siihen, että lanta ja virtsa valuvat ritilän- tai palkkien alle kuiluun ja/tai kellariin. Koska lampaan lanta on melko kuivaa, tyhjennyksessä tarvitaan usein vettä lannan liikkeelle saamiseksi. Tämän tyyppisen lampolan karsinarakenne on ratkaisevasti erilainen kuin kestopatjakuivituksessa.

Vaatii Suomessa eristykseen

Eristämättömässä kylmässä lampolassa ritiläjärjestelmä toimii huonommin. Ritilälampolan tulisi olla eristetty rakennus varsinkin Suomen oloissa.

Rakolattia-järjestelmän hinta on korkeampi kuin lantapehkun. Kuitenkin kuivikkeiden hinnasta riippuen kannattaa vertailla kustannusta pidemmällä ajanjaksolla.

Hyvä puoli on että kuiviketta ei tarvita, joten ei myöskään kuivituksen kuljetuksia eikä levitystä. Toimivassa ritiläjärjestelmässä villa pysyy puhtaampana kuin oljilla. Sorkkahoittoa ei tarvita, jos ritilä kuluttaa sorkkat. Ongelmina ovat mahdolliset jalkavaivat johtuen sorkkien liiallisesta kulumisesta ja ihovaurioista nivelissä. Myös kosteus tai veto voivat aiheuttaa ongelmia, mikäli ilmanvaihto ei toimi kunnolla.

Kestokuivitus yleisin

Olkeen perustuva kestokuivitusjärjestelmä on Suomessa ja maailmalla

Hyvä kuivitus on erittäin tärkeää varsinkin karitointien aikana.

lampailla yleinen. Oikein hoidettuna se on paras kuivitusjärjestelmä lampaalle ja mahdollistaa kasvatuksen myös eristämättömissä rakennuksissa.

Olkipatjaa kerätään karsinaan talven ajan. Kun eläimet saadaan ulos, tyhjennetään kaikki lannat kerralla. Rakennuksen suunnittelussa tulee huomioida, että lantapatja nousee jopa noin metrin korkeuteen, mikä asettaa omat vaatimuksensa lampolan rakenteille ja ruokintajärjestelmälle. Sorkkahoidon tarve lisääntyy, koska sorkat eivät kulu olkipatjalla. Hyvälaatuisen oljen saanti ei ole myöskään aina ongelmatonta. Homeisten kuivikkeiden käsittelystä voivat hoitajat saada pölykeuhkon ja allergiaa.

Olkipatjan perustaminen

Kestokuivituspohjan perustaminen aloitetaan ajamalla turvetta, sahanpurua tai muuta kosteutta imevää kuiviketta noin 5–10 cm kerros pohjalle. Hyvä pohjatyö edistää patjan palamista ja sitoo virtsaa, mikäli sitä valuu alas asti.

Seuraavaksi laitetaan olkia reilu kerros päälle ja lampaat karsinaan. Lisätään olkia päivittäin tai tarpeen mukaan joka toinen päivä riippuen siitä näyttääkö alusta kuivalta tai kostealta. Noin kuukauden päästä olkipatja on painunut ja alkaa eristää lämpöä. Varsinainen palaminen alkaa myöhemmin, kun olosuhteet ovat sille suotuisat. Kylmissä tiloissa olisi hyvä saada patja kuntoon riittävästi ennen pakkasia ja karitointeja. Huonosti toimiva patja ei pala oikein, eikä luovuta lämpöä lampaille.

Kuivikkeet

Kuivikkeiden tarpeeseen vaikuttavat monet tekijät. Märkää säilörehua käytettäessä kosteutta tulee enemmän ja kuivituksen tarve lisääntyy. Kuivaheinäruokinnassa pohja pysyy kuivempana.

Myös sääolot vaikuttavat. Kostealla säällä, kun ilmankosteus on suuri, myös kuivitusta on syytä lisätä. Kylmällä pakkasella hyvä kuivitus auttaa lampaita pysymään kuivina ja lämpiminä. Joskus lampaat jopa kaivau-

Metallisritilälattia sopii esimerkiksi alueille, joilla on pulaa kuivikeoljesta.

tuvat pehkuun saadakseen lämpöä. Korsirehunjakojärjestelmä vaikuttaa paljon, jos lampaat vetävät paljon heinää alleen, kuluu vähemmän olkea. Toisaalta heinä saattaa pilata villan.

Viljan olki on paras kuivike lampaalle. Kuivikkeiden jakoa voi helpottaa silppuamalla oljen, jolloin se myös levittyy paremmin. Olki voidaan silputa/murskata jo paalausvaiheessa tai jaettaessa paalisilppurilla tai vastaavalla laitteella. Noin 10–15 sentin pituinen olki olisi parasta, koska se ei jää villaan kiinni helposti ja levittäytyy hyvin. Pienessä karsinassa pitkä olki saattaa jopa kiertyä lampaan jalkaan tupoksi.

Olkien jako

Olkia lisätään päivittäin. Se korvaa karsinan puhdistuksen. Lampaiden on hyvä levätä kuivilla oljilla. Märehtijänä lampaan tulee maata ja märehtii riittävästi, jos sopivan makuupaikan löytäminen on hankalaa, se vaikuttaa jopa ruuan sulatukseen. Kuiva olki vaikuttaa eläinten puhtaana pysymiseen ja hyvinvointiin. Myös lampolan ilmanlaatuun sillä on selkeä vaikutus. Ammoniakin ja muiden haitallisten lantakaasujen määrä voi nousta hai-

”Sopivan makuupaikan löytäminen vaikuttaa jopa lampaan ruuansulatukseen.”

tallisen korkeaksi, mikäli kuivitus ei ole kunnossa. Huono kuivitus on siis vaarallista niin lampaalle kuin lampaiden hoitajillekin. Kuivaheinä korvaa osittain olkikuivitusta. Heinää voi siirtyä lampaiden alle esimerkiksi paalihäkistä tai muusta heinälaitteesta, josta lampaat saavat vedettyä heinää alleen.

Huonolaatuista tai korsiintunutta heinää ja säilörehua käytettäessä heinän hävikki on suuri. Heinän laadullakin on siis vaikutusta kuivitustarpeeseen. Kosteaa tai märkää säilörehua ei sido itseensä kosteutta riittävästi. Sen seurauksena pohja nousee liian nopeasti aiheuttaen ylimääräistä tyhjennystarvetta. Tai lannan palaminen ei käynnisty kunnolla ja pohja ei ”vajoa alas” eli pala kunnolla, jolloin se ei toimi oikein. Tällöin myöskään lämmittävää vaikutusta ei synny, joka kylmässä lampolassa voi koitua ongelmaksi.

KÄÄNNÄ

MINKÄLAINEN ON HYVÄ KUIVITUS?

Yksi keino sen selvittämiseen on mennä polvilleen karsinaan. Mikäli polvet eivät kastu kuivitus on riittävä. Myös eläinten puhtaus antaa viitteitä kuivituksen laadusta. Likaisuustasoja on useita, mutta varsinkin lantapansarit tai ”lantapaakut” villassa ovat merkki riittämättömästä kuivituksesta.

”Olkea kuluu noin 1–2 pyöröpaalia uuhta kohden vuodessa, riippuen sisäruokintakauden pituudesta. Muita kulutukseen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa säilörehun laatu ja karsinan eläintiheys.”

Monta tapaa levittää

Olkien levitys voidaan tehdä usealla eri tavalla. Pienpaalit ovat käytännöllisiä pienissä tiloissa. Palat voi heittää karsinaan ja käydä levittämässä käsin. Isommissa tiloissa käytetään pyöröpaaleja. Olki tulee olla kuivaa. Homeiset ja märät osat on syytä eritellä pois. Paras olisi jos paali saadaan lähelle karsinaa, tai jopa karsinaan. Oljet tulee levittää tasaisesti. Ruokintapöydän lähelle ei kannata levittää paljon jos on vaara että lampaat vetävät myös heinää jalkoihinsa.

Myös paalisilppurit ovat käyttökelpoisia, mutta silpun puhaltamista lampaiden päälle on syytä välttää koska se pilaa villan. Olkien puhaltamista lampaita kohti tulee välttää myös silmävammojen riskin vuoksi.

Olki on melko kevyttä, joten isoilla kottikärryillä voi kuljettaa oljet karsinan luo ja siitä jakaa käsin tai talikolla karsinaan levittäen. Käsityön hyvä puoli on että tulee tehtyä samalla eläinten valvonta ja eläimet tottuvat ihmisiin kun karsinassa käydään päivittäin. Kuivituksen sopivan määrän oppii kun seuraa tilannetta päivittäin.

Kuivikkeiden kulutus

Olkea kuluu noin 1–2 pyöröpaalia uuhta kohden vuodessa, riippuen sisäruokintakauden pituudesta. Muita kulutukseen vaikuttavia tekijöitä

ovat muun muassa säilörehun laatu ja karsinan eläintiheys. Lampaat myös syövät olkia mielellään levityksen jälkeen. Mikäli olkea ei saada riittävästi, muita mahdollisia kuivikkeita ovat sahanpuru tai kutteri, turve, ruokohelpi tai muut hevosille tarkoitettut kuivikkeet. Näitä ei kuitenkaan voi suositella kuin erikoistapauksessa, koska ne pilaavat villan.

Villaan tarttuva kuivike myös vaikeuttaa kerintää. Kerintäkoneen terät kuluvat enemmän, mikä lisää kustannuksia. Jos kuitenkin käytetään edellä mainittuja kuivikkeita, on syytä pitää lampaita laitumella muutama viikko ennen kerintää. Tällöin puhdas villa pääsee kasvamaan juuresta, ja kerintä onnistuu paremmin. Villa voi olla silti käyttökelpotonta.

Karsinan eläintiheys on yksi merkittävä tekijä kuivikkeiden kulutukseen. Jos on paljon eläimiä pienellä pinta-alalla, tarvitaan kuivitusta enemmän.

Likaisuus on terveysriski

Likainen karsina on riski eläimen terveydelle. Bakteerit viihtyvät hyvin kosteassa ja lisääntyvät nopeasti, varsinkin keväällä aurinko lämmittää. Varsinkin jos eläimet syövät rehuja lannan seasta sairastumisriski on erittäin suuri. Tällöin esimerkiksi ripuli leviää nopeasti karitsasta toi-

seen. Joissain tapauksissa ripuli ei pääse paranemaan ennen kuin lampaat on siirretty ”saastuneesta” karsinasta muualle, tai karsina on puhdistettu ja desinfioitu sekä kuivatettu. Likainen, märkä tai kostea alusta on riski myös utareterveydelle. Kylmässä lampolassa kosteus, lika ja kylmyys pahentavat imetyskaudella utaretulehduksia. Likaisessa lämpimässä lampolassa taas bakteerit siirtyvät helpommin utareesta toiseen, koska bakteerien määrä on korkeampi. Huono kuivitus nostaa ilmankosteutta ja erilaiset ilmassa olevat bakteerit ja virukset lisääntyvät nopeammin, joka altistaa

eläimiä sairastumaan. Hyvä kuivitus yhdessä riittävän ilmastoinnin kanssa auttaa eläimiä pysymään terveenä.

Lantakaasut ovat myrkyllisiä

Kestokuivitusjärjestelmässä karsinat tyhjennetään yleensä 1–2 -kertaa vuodessa. Osittainen tyhjennys ei ole suositeltavaa, koska pehkusta vapautuu kaivettaessa ilmaan lantakaasuja, mikä voi aiheuttaa eläinten sairastumista, jopa kuoleman. Mahdollisia ongelmia aiheuttavat rikkivety, ammoniakki, metaani ja hiilidioksidi. Olkipatjaa kertyy talven aikana 60–100 senttiä, joten tyhjennys on parasta tehdä koneellisesti. Yleisiä koneita ovat traktori ja pienkuomaa- ja. Rehupihti auttaa ottamaan otteen lantapatjasta, joka irtoaa kerroksittain. Tyhjennys on otettava huomioon jo rakennussuunnittelussa. Juomakupit ja muut rakenteet tulee sijoittaa niin, etteivät ne rikkouda tyhjennyksessä.

Tyhjennyksen jälkeen karsina tarvittaessa pestään ja annetaan kuivua. Lanta ajetaan suoraan pellolle tai kompostoidaan. Kompostikasan voi tehdä pellolle, jos saa luvan kunnan viranomaiselta. Lantala tai lantalaatta on toinen vaihtoehto kompostointipaikaksi. Jos lanta ei ole lampolassa vielä kunnolla palanut, kompostointi helpottaa levitystä huomattavasti.

Utaretulehdus

uhkaa lampaan ja vuohen henkeä

Utaretulehduksella tarkoitetaan maitorauhasen tulehdusta.

Utaretulehdus on lampaalla ja vuohella vakava sairaus. Se on onneksi melko harvinainen, sillä se aiheuttaa yleensä voimakkaat oireet ja uhkaa uuhien tai kutun henkeä.

Teksti **Ann-Helena Hokkanen**
ELL, maatalousyrittäjä
Savonia AMK, Eläinterveyden tekijät -hanke
ann-helena.hokkanen@helsinki.fi

Kuvat **Silja Alamikkotervo**

Utaretulehduksen aiheuttavat maitorauhaseen päässeet bakteerit. Utaretulehdukselle altistavia tekijöitä ovat nälkäiset kilit tai karitsat, jotka imiessään voimakkaasti ja tapellessaan ruuasta vahingoittavat emän utareen ja vedinten ihoa. Bakteerit, varsinkin *Staphylococcus Aureus*, pääsevät lisääntymään näissä ihon haavoissa ja sitten kulkeutuvat vedinkanavaa myöten maitorauhasen aiheuttamaan tulehduksen.

Paleltumat, huonoista olosuhteista ja piikkilangasta johtuvat vammat vetimissä tai utareen iholta altistavat myös utaretulehduksille, samoin syyliät vetimissä. Käsihygienia utareita käsiteltäessä on erittäin tärkeää, sillä myös ihmisten iholta ja varsinkin haa-

voissa elävät bakteerit voivat aiheuttaa utaretulehduksia. Myös ympäristöperäiset bakteerit, kuten *Esterichia Coli* ja *Klebsiella* aiheuttavat utaretulehduksia lampailla ja vuohilla. Näille utaretulehduksille altistavat muun muassa likaiset olosuhteet, märkä makuualusta, liian suuri eläintiheys, veto eläinsuojassa sekä likainen juomavesi. *Klebsiella*-bakteerin tiedetään kasvavan kosteassa purussa ja esimerkiksi

KÄÄNNÄ

”Nälkäiset kilit tai karitsat vahingoittavat helpommin emänsä utareita kuin tarpeeksi ruokaa saavat.”

Uuhien voivat altistaa utaretulehdukselle esimerkiksi nälkäiset ja tappelevat karitsat, vetoisuus, likaisuus tai eläimen muut sairaudet.

mätänevässä rehussa, joten kuivikkeiden laatuun ja ruokintahygieniaan tulee kiinnittää huomiota.

Muut sairaudet altistavat

Uuhien ja kuttujen utaretulehduksille altistavat myös kaikki muut sairaudet, etenkin poikimisen yhteydessä. Poikimahalvaus ja jälkeisten jääminen ovat näistä hyviä esimerkkejä. Sairastuneen eläimen vastustuskyky laskee, ja se on alttiimpi tulehduksille kuin terve. Lisäksi imettävien emojen kuntoluokkaan ja ruokintaan tulee kiinnittää huomiota. Jos eläin laihtuu voimakkaasti, se ei jaksakaan lypsää niin paljon maitoa, kuin kilit tai karitsat tarvitsevat. Nälkäiset kilit tai karitsat vahingoittavat helpommin emänsä utaretta kuin tarpeeksi ruokaa saavat. Varsinkin useampaa jälkeläistä imettävän emon kuntoluokkaa ja jälkeläisten ”pöytätapoja” tulee seurata tarkoin. Näin voidaan tarpeen mukaan lisätä emon ruokintaa tai antaa lisäruokaa kileille tai karitsoille. Myös varhainen

vieroittaminen voi tulla kyseeseen, jos emällä on jo havaittavissa haavoja utareissa.

Tarkkana vieroituksissa

Vieroituksen yhteydessä uuhet ja kuttut ovat alttiina utaretulehdukselle. Jos emällä on paljon maitoa ja jälkikasvu ei ole enää tyhjentämässä utaretta, riski sairastua on suuri. Äkkivieroitus on riski, sillä maidon tulo utareesta ei lopu heti imemisen loputtua, vaan uuhi tai kuttu olisi syytä vieroittaa vähitellen. Kun jälkikasvu vieroitetaan lopullisesti, olisi hyvä, jos emot eivät olisi kuulomatkan päässä vieroitetusta jälkeläisistään, sillä nisää kaipaavien kilien tai karitsoiden ääntely saa yleensä maidon laskeutumaan utareeseen ja lisää riskiä tulehduksille. Kannattaa myös muistaa, että jos uuhella tai kutulla on kaksoset ja toinen vieroitetaan tai menetetään, hoitajan on kiinnitettävä erityistä huomiota emän vointiin ja tarkkailtava utaretta. Joskus käy niin, että jäljelle jäänyt jäl-

keläinen imee vain ”omaa” nisäänsä, ja toinen lohko pakkautuu maidosta ja tulehtuu.

Yleensä voimakkaat oireet

Lampailla ja vuohilla utaretulehdukset ovat yleensä erittäin vakavia ja voimakasoireisia. Joskus oireet alkavat niin äkisti, ettei niitä ehditä huomata, vaan uuhi tai kuttu kuolee yön aikana. Yleensä utaretulehduksesta kärsivällä eläimellä on korkea kuume ja se on erittäin huonovointinen eikä syö mitään. Utarelohko on turvonnut, erittäin kipeä ja punoittaa. Lisäksi uuhi tai kuttu voi ontua. Tämä johtuu voimakkaasta kivusta, kun jalka hankaa kipeään utareeseen eläimen liikkeessä. Tulehtuneesta utarelohkosta erittyvä maito voi olla vetistä, heramaista tai likaisen keltaista. Maidossa ei aina ole havaittavissa suuria muutoksia, mutta joskus siinä on kookkareita tai hiutaleita.

Vakavissa utaretulehduksissa akuuttia, äkillistä kuumeista tuleh-

”Jos vakavasti sairasta eläintä ei kannata hoitaa huonon ennusteen ja eläinsuojelullisten syiden takia, se tulee lopettaa mahdollisimman nopeasti.”

Utaretulehdus jää helposti krooniseksi, jolloin emon maidontuotantokyky heikkenee. Utareet kannattaa aina tutkia ennen astutusta.

”Ennen astutusta eläinten utareet olisi hyvä tarkastaa, jotta krooniset tulehdukset huomattaisiin.”

dusvaihetta seuraa useimmiten kuoliövaihe ja koko elimistön myrkytystila. Tämä on erittäin kivuliasta ja eläin kärsii pahoin, vaikka jäisikin henkiin. Lievimmissä tapauksissa aiheutuu myös voimakasta kipua ja utareeseen voi jäädä kovettumia eli arpikudosta tai paise. Tämä tarkoittaa, että eläimen utare ei parane, vaan tulehdus on jäänyt krooniseksi. Yleinen suositus on, että näitä emoja ei enää astuteta uudelleen, koska niiden mahdollisuudet tuottaa maitoa tuleville jälkeläisille eivät ole kovinkaan hyvät. Ennen astutusta eläinten utareet olisi hyvä tarkastaa, jotta krooniset tulehdukset huomattaisiin.

Apua mahdollisimman pian!

Vuohet ja lampaat näyttävät huonosti kipuaan tai sairauttaan. Siksi on erittäin tärkeää tuntea hoidossaan olevien eläinten normaali luonne, käyttäytyminen ja ilme. Näin hoitajan on mahdollista huomata pienet, sairaudesta kertovat merkit aikaisessa vaiheessa. Utaretulehdusten yhteydessä hoito pitää aloittaa niin nopeasti, kuin se vain on mahdollista. Jos huomaat, että karitsat tai kilit ovat nälkäisiä tai huomaat imettävällä tai lypsyssä olevalla uuhella tai kutulla muutoksia yleisilmeessä, käytöksessä tai voinnissa, tutki heti utare puhtaasti kertakäyttöhansikkaat kädessä. Jos huomaat utareessa turvotusta, kipua, punoitusta tai haavoja tai huomaat maidossa jotakin poikkeavaa, mittaa eläimeltä lämpö ja ota yhteyttä eläinlääkäriin.

Utaretulehduksen hoito

Eläinlääkäriin on aina syytä tutkia utaretulehduspotilas, jotta hoidosta voidaan päättää. Maidosta kannattaa ottaa maitonäyte, jotta tulehduksen aiheuttaja voidaan selvittää. Olosuhteet kannattaa tarkastaa ja pohtia, onko ympäristössä jokin altistava tekijä. Jos imettävällä uuhella tai kutulla on haavoja utareessa, mutta ei vielä muita oireita, ota myös silloin heti yhteyttä eläinlääkäriin. Haavat ovat niin suuri riski utaretulehdukselle, että antibioottikuurin aloittamista ja muuta

hoitoa kannattaa harkita vakavasti jo ennen muita oireita.

Hoito kannattaa usein

Yleensä utaretulehdusta kannattaa yrittää hoitaa. Hoitoon käytetään antibiootteja, kipulääkitystä, maidon laskeutumista parantavaa lääkettä sekä nestehoitoa. Tulehtuneen utarelohon tiheä lypsy ja lämmittävät voiteet voivat olla avuksi. Jos eläimellä on korkea kuume ja se on huonovointinen, sen pelastamiseksi tarvitaan yleensä suonensisäistä nestehoitoa ja muuta tukihoidoa.

Jos vakavasti sairasta eläintä ei kannata hoitaa huonon ennusteen ja eläinsuojelullisten syiden takia, se tulee lopettaa mahdollisimman nopeasti. Oman onnensa nojaan ilman hoitoa utaretulehduksesta kärsivää uuhia tai kuttua ei koskaan saa jättää.

Koska utaretulehdus aiheuttaa voimakasta kipua, kipulääkkeiden käyttö on erittäin tärkeää. Jos imettävällä kutulla tai uuhella on haavoja utareessa, voidaan aloittaa antibioottiliike ja käyttää kipulääkettä sekä kipua lievittäviä puuduttavia voiteita haavoihin. Kivun hoitaminen tehokkaasti on tärkeää, jotta emo ei kivun vuoksi estä jälkeläisiään imemästä. Jos paljossa maidossa oleva emä ei anna karitsoiden ja kilien imeä, seurauksena on utaretulehdus ja nälkäinen jälkikasvu.

Ennaltaehkäisy erittäin tärkeää

Koska utaretulehdukset ovat lampaila ja vuohilla yleensä hyvin vakavia, ennaltaehkäisyyn pitää kiinnittää huomiota. Pidä imettävien tai lypsettävien eläinten olosuhteet aina mahdollisimman puhtaina. Varmista, että eläimillä on riittävä suoja haitallisia sääoloja ja vetoa vastaan. Eläinsuojan rakenteet tulee tarkastaa aika ajoin. Lypsyhygieniaan tulee kiinnittää huomiota. Tarvittaessa apua kannattaa kysyä neuvojilta ja eläinlääkäreiltä. Eläinten yleisestä hyvinvoinnista huolehtiminen auttaa myös utaretulehdusten ehkäisyssä. Imettävien uuhien ja kuttujen

tulee saada tarpeeksi energiapitoista ruokaa, ja karitsoille ja kileille kannattaa aloittaa lisäruuan tarjoaminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Hyvä hoito, puhtaat olosuhteet ja eläinten tarkkaileminen ovat avainasemassa utaretulehdusten, kuten muidenkin sairauksien ehkäisyssä.

Retronik-lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- käsittelyaidat
- hoito- /karitsaportit
- eläinportit
- väkirehukourut
- uimuri juomakupit + suojaakaaret

Kevyt- ja kyntömuokkarin sekä kultivaattorin kulutusosat

Katso esittelyvideo

Google / retronik tai
Lammasyhdistys / jalostus

Raija & Reino Louko

Retronik Ky 050 521 0082

sähköpostiosoite rareko105@gmail.com

**OSTETAAN
LAMMASTA JA KARITSAA.**
Myös rahtiteurastus ja leikkuu.

Tilateurastamo Kouvolassa

www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

**Turkismuokkaamo
MODIFUR OY**

**NOKSONKUJA 9
61310 PANTTILA
Puh. 06 450 0600**

**info@modifur.fi
www.modifur.fi**

Lampaan ja vuohen lääkintä

Lammas ja vuohi ovat Suomessa tuotantoeläimiä. Niitä voidaan toki pitää myös seura- ja harraste-eläiminä, mutta silloinkin niihin sovelletaan lääkintätilanteissa tuotantoeläinten lääkinnästä säädettyjä lakeja ja asetuksia. Eläinlääkkeet ovat lähes poikkeuksetta reseptilääkkeitä, joten sairastuneen eläimen hoidosta ja lääkinnästä päätetään aina eläinlääkärin kanssa.

Teksti **Ann-Helena Hokkanen**
ELL, maatalousyrittäjä
Savonia AMK, Eläinterveyden tekijät -hanke
ann-helena.hokkanen@helsinki.fi

Kuva **Silja Alamikkotervo**

Kaikista eläinten lääkityksistä on pidettävä kirjaa. Omistaja on velvollinen esittämään tarvittaessa kirjanpidon esimerkiksi valvontaviranomaisille. Kirjanpidosta on käytävä ilmi lääkityksen ajankoh- ta, lääkityt eläimet, lääke, antoreitti, kuurin pituus, lääkkeen määrännyt eläinlääkäri sekä varoajat.

Ohjeistus ja varoajat kunniaan

Tuotantoeläimille käytettävien lääkkeiden tulee olla hyväksytty tuotantoeläinten lääkintään ja niiden tulee olla sellaisia, ettei niiden käytöstä aiheudu vaaraa eläimille, ympäristölle tai ihmisille. Lääkkeillä tulee olla määritettyä varoaika lihalle ja maidolle. Joillakin lääkkeillä on määritettyä lihavaroaika, muttei maidon varoaikaa vuohille tai lampailla. Siksi niitä ei saa käyttää maitoa ihmisravinnoksi tuottaville eläimille. Joitakin lääkkeitä ei saa käyttää tuotantoeläimille

lainkaan, koska ne voivat aiheuttaa maitoon tai lihaan niin pitkäaikaisia jäämiä, ettei niille voi määrittää varoaikaa. Lampailla ja vuohille on markkinoilla olemassa vain rajallinen määrä juuri niille tarkoitettuja lääkkeitä. Tämä on harmillista ja aiheuttaa ongelmia näiden eläinten lääkitsemiseen. Onneksi lampailla ja vuohille voidaan käyttää naudoille tarkoitettuja valmisteita. Täytyy kuitenkin muistaa, että kaikki lääkkeet eivät sovi käytettäväksi vuohille ja lampailla, vaikka ne sopivat naudoille, ja joitakin lääkkeitä voidaan käyttää, mutta eri annostuksella kuin naudoille. Lampaat ja vuohet eivät ole pieniä lehmii, vaan niiden elimistö toimii joissakin asioissa omalla tavallaan. Osa ihmisille tai lemmikkieläimille tarkoitetuista lääkkeistä voi olla lampailla ja vuohille annettuna jopa hengenvaarallisia. Myös tästä syystä kannattaa aina olla yhteydessä eläinlääkäriin, eikä lääkittää eläimiä omin päin.

”Kipulääke helpottaa eläimen oloa ja saa yleensä sen syömään ja juomaan.”

Kivun tehokas hoitaminen on erittäin tärkeää monien sairauksien yhteydessä, sillä hoitamaton kipu aiheuttaa eläimelle turhaa kärsimystä ja hidastaa paranemista. Eläimen tutkiminen kannattaa aloittaa kuumeen mittaamisella.

Lampaan ei tarvitse sietää kipua

Lampaan ja vuohen kivunhoidon soisi yleistyvän. Vaikka nämä eläimet eivät näytä kipuaan kovin selvästi ulospäin, se ei tarkoita, etteivätkö ne kärsisi kivusta. Lamma ja vuohi tuntevat kipua siinä kuin ihmiset ja muut kotieläimet. Kivun hoitoon käytetään tulehduskipulääkkeitä, esimerkiksi ketoprofeenia, fluniksiinimeglumiinia tai meloksikaamia. Ketoprofeenilla ei ole maidon varoaikaa. Kipua voidaan hoitaa myös muilla kipulääkkeillä tai puudutteilla, esimerkiksi leikkausten yhteydessä. Kivun tehokas hoitaminen on erittäin tärkeää monien sairauksien yhteydessä, sillä hoitamaton kipu aiheuttaa eläimelle turhaa kärsimystä ja hidastaa paranemista. Kipulääke helpottaa eläimen oloa ja saa yleensä sen syömään ja juomaan. Yleensä oikein käytettyinä kipulääkkeistä ei ole haittavaikutuksia. Tulehduskipulääkkeet annetaan lampaalle

tai vuohille suun kautta tai pistoksena nahan alle. Lihakseen näitä lääkkeitä ei tulisi pistää, sillä ne ovat hyvin kudosärsyttäviä ja aiheuttavat siksi kipua eläimille, joilla on hyvin pienet lihakset. Eläinlääkäri voi annostella kipulääkkeen myös laskimoon vakavasti sairaille potilaille. Ennen leikkausta käytettävät puudutteet eläinlääkäri annostelee leikkauskohtaan tai puudutettavan hermon ympärille, tai epiduraalitalaan, esimerkiksi synnytysavun yhteydessä.

Bakteereille antibiootteja, loisille häätö

Bakteerien aiheuttamiin tulehduksiin käytetään antibiootteja, yleensä penisilliiniä. Jotkin antibiootit on varattu Suomessa vain ihmisten hoitoon, eikä niitä saa antaa eläimille ollenkaan. Bakteerit voivat kehittää vastustuskykyä erilaisille antibiooteille, ja tuotantoeläinten lääkintää joudutaan rajoittamaan, jotta ihmisille tarkoitetuilla lääkkeillä olisi tehoa taudinaiheuttajia vastaan myös tulevaisuudessa. Jotkin antibiootit voivat aiheuttaa haittaa ihmisille, ja siksi niiden käyttö tuotantoeläimille on kiellettyä. Älä siis koskaan käytä lampaalle tai vuohille ihmisten antibiootteja ilman eläinlääkärin lääkemääräystä. Antibiootit annostellaan vuohille ja lampaalle pistoksina

nahan alle. Pääsääntö on, että suun kautta ei saa antaa aikuisille märeh-tijöille mitään antibiootteja, koska ne voivat tappaa pötsin mikrobiston ja aiheuttaa pahimmassa tapauksessa eläimen kuoleman. Antibiootihoidon tulisi aina perustua tietoon taudinai-KÄÄNNÄ

Meidän kauttamme
suositut

KNARRHULT
kalusteet!

Tilaukset:

 BILA AB
www.bila.ax

P. 018 32850

P. 0457 3439 730

peter.gabrielsson@bila.ax

”Lampaat ja vuohet eivät ole pieniä lemmiä, vaan niiden elimistö toimii joissakin asioissa omalla tavallaan.”

OS

ID

STALLMÄSTAREN

Me merkitsemme eläviä arvoja

“Me autamme lampaidesi merkinnässä”

- Tehokasta ja aikaa säästävää
- Automaattinen erottelu stressittömästi
- Pienet, kevyet ja nykyaikaiset merkit

OS ID E23 Combi - merkittävää apua!

OS ID Stallmästaren
Skaragatan 110, 531 33 LIDKÖPING

Tilaa korvamerkit lampaalle ja vuohille asiakas-palvelusta: 020 690 990. www.stallmastaren.se

**”Sopivia lääkkeitä on saatavilla melko hyvin.
Esimerkiksi kipua ei enää ole mitään syytä jättää hoitamatta.”**

heuttajasta. Siksi esimerkiksi utaretulehduksen yhteydessä on hyvä ottaa maitonäyte, jotta eläintä voidaan hoitaa parhaalla mahdollisella lääkkeellä.

Lampaille ja vuohille on olemassa erilaisia loislääkkeitä matojen ja ulkoloisten torjuntaan. Lääkkeet annetaan joko pistoksena nahan alle, suun kautta tai paikallisvaleluluoksena niskanahan päälle. Myös loislääkkeet ovat reseptilääkkeitä ja niiden annostelussa tulee noudattaa eläinlääkäriin ohjeita.

**Tiputus luultua
käyttökelpoisempaa**

Joskus lammas tai vuohi sairastuu niin pahoin, että se tarvitsee erityistä tuki- ja nestehoitoa parantuakseen. Tällöin on mahdollista antaa eläimelle suonensisäistä nestehoitoa, samaan

tapaan kuin ihmiselle ”tiputuksessa”. Suonensisäinen nestehoito on erittäin tehokasta ja moni potilas hyötyy siitä paljon. Se ei myöskään ole niin vaikeaa, hidasta ja kallista kuin yleisesti luullaan. Suonensisäisen nestehoidon lisäksi lampaalle ja vuohelle voidaan letkuttaa nesteitä ja suoloja suoraan pötsiin. Joskus, esimerkiksi poikimahalvauksen yhteydessä, annetaan myös kalsiumia suonensisäisesti. Laidunhalvauksen hoitoon tarvitaan runsaasti magnesiumia sisältäviä nesteitä. Tiineystoksemian yhteydessä potilas tarvitsee glukoosia ja B-vitamiineja. Lampaan ja vuohen tuki- ja nestehoidossa voidaan hyvin käyttää nautojen lääkkeitä, kunhan annokset suhteutetaan näiden eläinten tarpeeseen. Nesteillä, kalsium-, magnesium-

ja glukoosivalmisteilla sekä B-vitamiinivalmisteilla ei ole varoaikaa lihalle ja maidolle.

**Sopivia lääkkeitä
melko paljon**

Lampaiden ja vuohien lääkintää tulisi tutkia lisää ja niille tulisi kehittää omia lääkevalmisteita helpottamaan annostelua. Sopivia lääkkeitä kuitenkin on jo saatavilla melko hyvin. Esimerkiksi kipua ei enää ole mitään syytä jättää hoitamatta. Hyvä hoitosuhde eläinlääkäriin ja tilan välillä ja varsinkin terveydenhuoltotyö on tärkeässä roolissa, kun halutaan lisätä ja parantaa mahdollisuuksia lääkittää lampaita ja vuohia sekä ennaltaehkäistä sairauksia.

**Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia
teuraaksi ympäri vuoden.**

Teurastus, lihanleikkuu
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

**Lallin
Lammas**

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 02 554 6273. Faksi 02 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

Puh. 040 524 9629
Lyötiläntie 449, 47540 LYÖTILÄ

OS

ID

STALLMÄSTAREN

Vi märker levande värden

”Vi hjälper ditt får att märkas”

- Effektivt och tidsbesparande
- Automatisk sortering utan stress
- Små, lätta och moderna märken

OS ID E23 Combi - ett utmärkt sätt!

OS ID Stallmästaren
Skaragatan 110, 531 33 LIDKÖPING

Kundservice: 0510-204 45
www.stallmastaren.se

Kotimaista Startti Maito Instant -maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Toimii hienosti:

- kotimaisesta maidosta valmistettu
- liikenee nopeasti - instantoitu
- hyvä saatavuus kautta maan

Automaattijuottoon
Startti Auto
Tarkka annostelu
Hyvä juoksevuus
Erinomainen puhtaus

Käyttö:

Sekoita 1 dl Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti Maito Instant -maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä, K-Maatalouskaupoista sekä Agrimarketeista Suvi Maitojuoma -nimellä.

Startti[®]

Hyvä Startti vahvaan kasvuun.

Ammattilaisen valinta! Lampaiden kerintään ja sorkkien hoitoon

Huolto- ja teroituspalvelut

Huolto- ja teroituspalvelut
kerintäkoneille ja
tarvikkeille!

Rantsilta kaikki
tuotteet helposti
ja vaivattomasti
kotiovellesi!

rantsi

Aesculap-trimmereiden yli 100 vuoden historia takaa tarkkuuden ja laadun. Nämä leikkurit on suunniteltu kestämaan päivittäistä työskentelyä ja ammattilaisten kovaa käyttöä.

Felcon sorkkasakset on suunniteltu yhteistyössä lammis- ja vuohikasvattajien kanssa! Erinomainen leikkuutehokkuus ja ergonominen muotoilu.

Rantsi, Honkasaarentie 98, 32200 LOIMAA, Finland - puh. 040-8355233 www.rantsi.fi - janne.makelainen@rantsi.fi

Pseudotuberkuloosi = kasööri lymfadeniitti lampailla

Pseudotuberkuloosi on juustomaisia paiseita, lähinnä imusolmukkeisiin aiheuttava tarttuva tauti. Sen aiheuttaja on *Corynebacterium pseudotuberculosis*. Pseudotuberkuloosi on ilmoitettava tauti ja se voi tarttua ihmiseen, vaikka "zoonoosiluonne" on onneksi heikko.

Lampaalla *Corynebacterium pseudotuberculosis* -bakteeri aiheuttaa paiseita lähinnä pääntäteen imusolmukkeissa ja sisäelimissä. Tartunnan saaneet eläimet levittävät bakteeria muun muassa suorassa kontaktissa (nenä-nenä) tai ympäristön kautta. Bakteeri säilyy ympäristössä ja maassa hyvin, joten siitä on vaikea päästä eroon. Tautia sairastavat eläimet laihtuvat ja vanhemmilla eläimillä paiseita voi löytyä raadonavauksessa hyvinkin runsaasti lähes kaikissa sisäelimissä ja sisäelimiin liittyvissä imusolmukkeissa.

Tauti heikentää eläimen hyvinvointia ja aiheuttaa taloudellisia tappioita muun muassa kasvun hidastuessa, maidontuotannon vähentyessä, ruhon osapointojen ja taljapappioiden vuoksi.

Kaksi muotoa

Taudista esiintyy kaksi muotoa. Muodon 1 oireena ovat erityisesti pääntäteen pinnallisten imusolmukkeiden paiseet. Tämä on tyypillisempi tautimuoto vuohilla. Muoto 2:ssa tyypillisiä ovat sisäelimissä esiintyvät paiseet, erityisesti keuhkoissa, munuaisissa, maksassa ja sisäelinten imusolmukkeissa. Tämä muoto taudista on tyypillisempi lampailla.

Kasööriin lymfadeniittiin sairastuneiden eläinten imusolmukepaiseilla on tyypillinen ulkomuoto: ne ovat juustomaisia ja rakentuneet sipulimaisesti kerroksittain.

Tarttuu kosketuksessa

Sekä vuohilla että lampailla tauti tarttuu, kun eläin joutuu suoraan kosketukseen bakteerin kanssa. Koska bakteeri säilyy ympäristössä, pinnoilla ja välineissä hyvin, tartunnan voi saada myös, jos paiseesta valunut märkä likaa esimerkiksi välineet/pinnat ja bakteeria joutuu terveen lampaan haavaan tai limakalvoille. Kutuilla uskotaan lypsyasemien ruokintakaukaloiden levittävän tehokkaasti lauman sisäistä tartuntaa. Lampailla uusi tartunta katraaseen voi tyypillisesti tulla esimerkiksi likaisten kerintävälineiden kautta (lampaiden

dippaus, eli ulkoloislääkitys sammioissa uittamalla, voi myös levittää bakteeria).

Eläinlääkäri tekee taudista diagnoosin yleensä taudinkuvan, viljelytulosten ja raadonavauksen perusteella.

Myös jotkin muut bakteerit (esim. Stafylokokit ja Streptokokit) voivat aiheuttaa paiseita, joten on tärkeää ottaa selvälle paiseiden aiheuttaja. Jos kyseessä on kasööri lymfadeniitti, on taudin hävittämiseksi suositeltavaa sairaiden eläinten lopettaminen. Jos kyseessä on sisäelimissä esiintyvät paiseet, oireena ovat laihtuminen ja kuihtuminen. Myös silloin on tärkeää ottaa selvälle taudin syy, jotta tarvittaessa voidaan ryhtyä tarvittaviin toimiin taudin hävittämiseksi katraasta.

Tartunnan saaneita eläimiä ei tulisi myydä pois katraasta vaan ne tulisi lopettaa.

Taudin hävittäminen tilalta on usein vaikeaa ja siihen tulee käyttää ammattilaisten apua, jolloin tilalle tehdään suunnitelma uuden tartunnan ehkäisemiseksi ja taudin hävittämiseksi.

Ihmisellä harvinainen

Bakteeri voi sairastuttaa myös ihmisen, mutta tapaukset ovat harvinaisia. Tavallisimmin ihminen on saanut tartunnan paiseesta valuneen eritteen likaamalla puukolla tehdystä haavasta tai jos paiseiden sisältämää eritettä on joutunut pastöroimatta juotuun raakamaitoon.

Kasööriin lymfadeniitin esiintymisestä Suomessa ei ole tarkkoja tietoja, mutta tiettävästi tapauksia on ollut muutamia.

Kysy lampaiden ja vuohien terveydestä!

Eläinlääkärit ja neuvojat vastaavat. Mietittyäkö jokin oman katraan terveydessä? Oliko eläimellä outoja oireita? Toistuuko sama ongelma tilalla vuosittain? Kuvaile ongelma mahdollisimman tarkasti mutta tiiviisti ja lähetä se toimitukseen (terhi.torikka@gmail.com). Saat siihen vastauksen eläinlääkäreiltä, jotka perehtyvät ongelmaasi. Kysymys ja vastaus julkaistaan lehdessä, halutesasi ilman nimeä.

"Myös jotkin muut bakteerit voivat aiheuttaa paiseita, joten on tärkeää ottaa selvälle paiseiden aiheuttaja."

Lampaan perimä voidaan tarkistaa sierainlimanäytteestä.

Karitsojen isä varmistui Faban kautta

T akapajulan lammastilalla haluttiin sataprosenttinen varmuus karitsoiden isästä tilanteessa, jossa toinen pääsi oli karannut väärään astutusryhmään. Karitsoita ei olisi voinut käyttää jalostukseen ellei isyys olisi varmasti selvillä, joten alkoi kova etsiminen kuka tekee DNA-testejä lampaille.

Viimein Faba lupasi selvittää asian ja löysikin Hollannista yhteistyölaboratorion, joka testaa lampaita. Testi otetaan joko verestä tai sierainlimanäytteestä. Testi päätettiin ottaa nenästä, koska se onnistuu hyvin tehdä itsekkin. Tutkimusaika olisi kuusi viikkoa ja hinta-arvio 50–70 euroa per näyte. Näyte otettiin kaikilta karitsoil-

ta jotka haluttiin jalostuskäyttöön ja molemmilta isäehdokkailta.

Yhteistyö Faban kanssa sujui hyvin ja tuloksetkin näyttivät samaa kuin oli alunperin astutusryhmiin suunniteltu.

Teksti **Tiina ja Timo Nylund**

Kuvat **Kaie Ahlskog**

POLVEUTUMISTUTKIMUS VARMISTAA VANHEMMAT

DNA-tutkimuksen avulla voidaan identifioida eläin ja varmentaa sen polveutuminen.

Jokainen eläin saa puolet perimänsä DNA:sta emältään ja puolet isältään. Polveutumisen tarkistukseen käytetään sellaisia alueita (mikrosatelliitti-alue) DNA:sta, joissa yksilöiden välillä esiintyy vaihtelua.

Polveutumistutkimuksen luotettavuus on noin 99 prosenttia, kun DNA-tiedot ovat saatavilla molemmista vanhemmista.

On suositeltavaa, että polveutumistutkimuksia varten otettaisiin näyte myös eläimen emästä, etenkin jos joku isäehdokkaista on tuontieläin.

Pia Parikka

Lähde: Fabalab

Kuva: Pia Parikka

Kuva: Eila Pennanen

Aira Mutanen
käyttää tiineys-
mittaria, karitsoita
on tulossa.

Koekäytössä Dramiński-tiineysmittari

Turhaan tunnutetut, lampurilta huomaamatta jääneet tyhjät uuhet ovat yllättävän suuri menoaerä lammastaloudessa. Markkinoille tullut uusi helppokäyttöinen ääni- ja valosignaali tii-neyden ilmaiseva ultraäänimittari paljastaa tyhjät hyvissä ajoin.

Liperiläinen Natacom ky tarjoaa maatalouden erikoistuotteiden myynnin ja maahantuonnin lisäksi lypsykoneiden alipainemittareiden laitehuoltoa ja kalibrointia sekä maatalouden henkilöstövalityspalveluja. Vuonna 2010 perustetun firman toimitusjohtaja *Aira Mutanen* on koulutukseltaan seminologi ja agrologi AMK. Yritys toimii Draminski-tuot-

teiden ainoana sertifioituna maahan-tuojana ja jälleenmyyjänä Suomessa. Saimme pienen testiryhmämme koekäyttöön Natacom ky:n laitevalikoimasta Draminski-tiineysmittarin.

Toimii uuhella ja kutulla

Draminski-tiineysmittari soveltuu sekä uuhien että kutun tiineyden tai tyhjäksi jäämisen toteamiseen. Pieni kannetta-

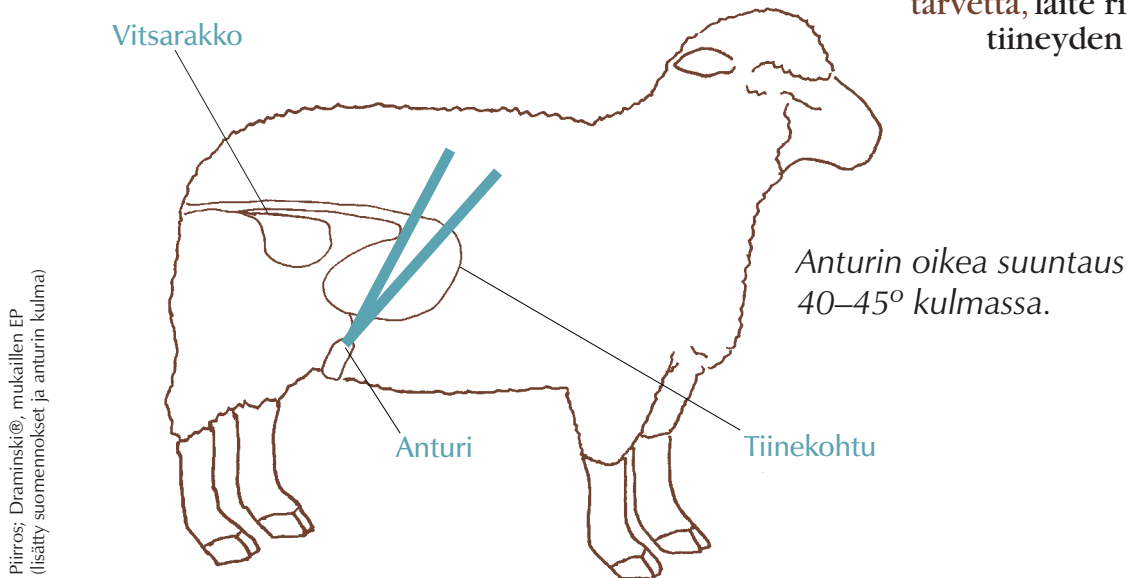
Eila Pennanen

Kuva: Dramiński®

Tiineysmittari käyttövalmiina kaapeli ja anturi liitettynä. Laitteen mukana tulee muovinen kahvallinen laatikko ja tutkimusöljy. Mittarin hinta tällä hetkellä Natacom ky:ssä 395 euroa + alv.

”Ei sikiölaskentaan ole tarvetta, laite riittää mainiosti tiineyden toteamiseen.”

va laite painaa pariston kanssa 340 g, ulkomitat ovat 15,5 x 8,0 x 4,0 cm. Laitteen anturikaapeli on pituudeltaan 110 cm ja laitteen voi kiinnittää klip-sillä esimerkiksi takin rintataskuun. Virtalähteenä on yksi 9 V alkaliparisto, joka riittää noin 17 tunnin työkentelyyn yli 0 asteen lämpötilassa.

Mittaus perustuu laitteen lähettämien ultraäänien heijastumiseen sikiönesteestä. Sikiönesteestä takaisin heijastuvat ultraäänit laite ilmaisee ääni- ja merkkivalon taajuuden muutoksena. Varmimman mittaustuloksen valmistaja lupaa uuhelle ja kutulle 60–90 vuorokauden tiineydessä, mitaus on mahdollinen myös 40–120 tiineysvuorokauden välillä.

Helppokäyttöinen apuväline

Tutkittavan pienmärehittjän tyhjä vitsarakko ja tyhjäkö pötsi sekä ultrauksen suorittaminen oikealta puolelta lisäävät valmistajan mukaan tuloksen luotettavuutta. Anturin väliaineena käytetään parafiniöljyä, mutta valmistaja lupaa myös tavallisten ruokaöljyjen toimivan.

Anturin kaapeliin sekä kaapelin laitteeseen kiinnittäminen on nopeaa painoliittimillä, joiden paikoillaan pysyminen varmistetaan metallisilla lukitusmuttereilla. Mittari kytketään päälle on/off-painikkeesta. Laitteen mittaustuloksesta kertova testiääni on kerran sekunnissa kuuluva piip-pus ja samassa tahdissa vilkkuva vih-reä merkkivalo. Tasapäisen anturin

TESTIRYHMÄN MIETTEITÄ

Testattujen uuhien tiineyden kestot olivat astumispäivän perusteella 42 ja 92 tiineysvuorokauden välillä. Testi suoritettiin aamupäivällä, jolloin vapaalla korsirehu-ruokinnalla olevien uuhien pötsit olivat kohtuullisen täyteiset, mutta kaikki olivat oletettavasti tyhjentäneet rakkonsa. Testiryhmämme kaikki kuusi lampurijäsentä löysivät ohjeistuksen ja mallimittauksen jälkeen tiineen kohdan sikiönesteen ja saivat positiivisen tuloksen, jonka oikeellisuuden vakuutena on eläinlääkärin aiemmin suorittama tiineysultraus.

Tiineysmittarin käyttö on helppoa ja nopeaa. Anturin suuntauksessa on huomioitava mahdollisen tiineyden ajankohta ja uuhien rakenne kohdan löytämiseksi. Mittausvarmuus lisääntyy kokemuksen kasvaessa. Liikuteltaessa anturia laajalti iholla joutuu öljyä lisäämään hyvän kontaktin säilyttämiseksi. Laitteen käyttö oli kätevää myös karsinassa eläinten keskellä. Tyhjän tuloksen saaneet uuhet kannattaa merkitä ja uusintamitta muutaman kerran ennen astutusryhmään siirtämistä.

Eräs testaajista teki karkean laskelman tyhjien uuhien tunnutuksen kustannuksista ilman arvonalisäveroja. Ostotäysrehulla kahden kuuakuden tunnutuksella ja keskimäärin 0,8 kilon päiväannoksella yhden uuhien tunnutuksen väkirehun osuus on 19,92 euroa. Tiineysmittari maksaisi teoriassa hintansa takaisin ajoissa löydetyn 19,8 tyhjän uuhien turhan tunnutuksen kustannuksella. Listasimme väkirehun hinnan lisäksi lisäkustannuksia tulevan karkearehusta sekä kasvavista kuivikekustannuksista. Tuotantotappioita aiheuttaa lisäksi menetettykaritsatuotto ja turhan työn arvo. Turhaan tunnutetut lihavat uuhet ovat alttiimpia lisääntymis-terveysten ongelmille sekä aineenvaihdunta- ja jalkasairauksille.

Ellei sikiölaskentaan ole tarvetta, laite riittää mainiosti tiineyden toteamiseen. Testiryhmämme uskaltaa suositella laitetta.

pinnalle levitetään kauttaaltaan öljyä. Likainen tai rasvainen iho tutkimus-alueella puhdistetaan miedolla desinfiointiaineella.

Tutkimuspaikka on nivusen karvaton alue, jonka ihoa vasten anturi painetaan 40–45 asteen kulmassa ylävistoon eläimen pääpuolta kohti. Takavistoon suunnattu anturi saattaa antaa virheellisen tuloksen reagoimalla täydessä rakossa olevaan virtsaan.

Hitaasti anturia liikuttamalla etsitään tiineen kohdan sikiöneste. Ultraäänien heijastuessa sikiönesteestä merkki-äänien taajuus muuttuu nopeaksi, 4–5 kertaa sekunnissa kuuluvaksi lähes yhtenäiseksi piippaukseksi.

Draminskin opetusvideo tiineysmittarin käytöstä: www.youtube.com/watch?v=craA3yrb5xo

Seosrehua lampaille

Seosrehuruokintaan vaihdetaan silloin, kun halutaan säästää rehukustannuksia, optimoida työkustannuksia ja parantaa rehun laatua.

Kaie Ahlskog
ProAgria Etelä-Suomi

Seosrehu mahdollistaa eri rehujen sekoittamisen kustannustehokkaasti. Lampurin lompakolle on myös muita vaihtoehtoja, esimerkiksi paalisilppuri. Se ei sekoita, mutta silppuaa ja levittää rehut.

Tärkeä osa suunnittelussa on päättää karkearehun varastointijärjestelmä, koska iso osa kustannuksista seosrehun käyttämisestä tulee kuljetuskuluista. Varasto pitäisi olla lähellä lampolaa.

Tehokkuuden osalta on tärkeätä, kuinka paljon kuluu aikaa seosrehun

Silpun oikea pituus on tärkeää. Hyvä silppu on 3–4 senttiä pitkää, samoin kuin lampaan suun leveys. Liian lyhyt korsi heikentää pötsin toimintaa.

Kuva: Kaie Ahlskog

Hyvä seosrehu täyttää lampaiden kaikki ravinnontarpeet. Esimerkiksi imettäville uuhille olisi sopiva seos: energia >12MJ, raakavalkuaista 16–17 %/kg ka; tärkkelystä ei voi olla enemmän kuin < 20 % /kg ka (hapanpötsin riski), karkearehua pitäisi olla ainakin 50 % seoksesta, max 5–6% rasvanprosentti.

Seosrehuvaunuja on runsaasti erilaisia. Ratkaisu kannattaa miettiä aina tilakoh-
teisesti.

sekoittamiseen ja jakamiseen. Ruotsin laskelmien perusteella noin 300 uuh-
ta olisi paras määrä, että seosrehuvau-
nuun kannattaa investoida.

Seosrehuvaunulla sekoitetaan eri rehuja – karkearehu, vilja, valkuai-
nen, muita bio- tuotteita (leikeme-
lassi, rankkia, erilaiset jauhot, leipä,
rapsipuristeita, karkkia...) ei valmiita
väkirehuja.

Rehukustannuksissa pystyy sääs-
tämään etsimällä edullisimmat vaih-
toehdot. Tavoite olisi sekoittaa rehu,
mistä lampaat eivät pysty valitsemaan.

Tasaa pötsin toimintaa

Seosrehulla pH pysyy samalla tasolla
rehun jakamisen ajasta riippumatta,
se takaa paremman pötsitoiminnan.
Esimerkiksi, jos lampaat syövät paali

KÄÄNNÄ

ProAgrian Lammas- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta ja Häme sekä Kymenlaakso ja Etelä-Karjala

Tuotantoneuvonta: *Kaie Ahlskog*, ProAgria Etelä-Suomi, Näsilinnankatu 48, PL 97,
33101 Tampere, puh. 0400 731 811, *Marja Jalo-Ryynänen*, puh. 040 572 8387,
tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, puh. 050 345 5449

Talousneuvonta: Häme: *Satu Näykki*, ProAgria Etelä-Suomi/Someron toimisto,
Kiiruuntie 1, 31400 Somero, puh. 020 747 3039. Uusimaa: *Juha Helenius*,
ProAgria Etelä-Suomi, Seutulantie 1, 04410 Järvenpää, puh. 020 747 2503.

Pirkanmaa: *Päivi Äijänen*, ProAgria Etelä-Suomi, Näsilinnankatu 48 D, PL 97, 33101
Tampere, puh. 020 747 2776, Länsi-Suomi: *Esko Aalto*, ProAgria Länsi-Suomi, Art-
turinkatu 2, 20200 Turku, puh. 010 273 1535

Kymenlaakso: Tulosanalyysi: *Raija Tamminen*, 040 7221873, maksuvalmiuslaskelmat:
Alpo Jaakkola, puh. 020 747 3409, ProAgria Kymenlaakso ry, Hovioikeudenkatu 16,
45100 Kouvola.

Etelä-Karjala: *Anna Turunen*, ProAgria Etelä-Karjala, Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101
Lappeenranta, puh. 020 747 2615

Etelä- ja Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala

Tuotantoneuvonta: *Sari Heltelä*, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva,
puh. 020 747 3602, Jarmo Piiparinen, puh. 020 747 3623

Talousneuvonta: Etelä-Savo: *Auvo Gustafsson*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimi-
paikka, Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, puh. 020 747 3586

Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14,
70111 Kuopio, puh. 040 563 8749.

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskap

Tuotantoneuvonta: *Elina Vainio*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2,
60220 Seinäjoki, puh. 06 416 3435, matka 040 199 0143

Talousneuvonta:

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1,
67100 Kokkola, puh. 020 7473261. Keski-Suomi: Tulosanalyysi: *Irene Mäkinen*,
puh. 040 587 3245, Likvi ja Elinkeinosuunitelma: *Hannu Laitinen*, puh. 020 747 3341,
ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä. Österbotten:
Tor-Erik Asplund, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskap ry, Handelsesp-
lanaden 16 D, 65100 Vasa, puh. 050 386 5922. Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*,
ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. 040 353 0227

Oulu ja Kainuu

Tuotantoneuvonta: *Heini Rautiola*, ProAgria Oulu, Kauppuriinkatu 23, PL 106,
90101 Oulu, puh. 045 657 8708, heini.rautiola@proagria.fi

Talousneuvonta:

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Talusperäntie 23, 85230 Talus,
puh. 040 764 7904. Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9,
87100 Kajaani, puh. 0400 286 786

Lappi

Tuotantoneuvonta: *Armi Uljuu*, ProAgria Lappi, Rantatie 39, 94400 Keminmaa,
puh. 0400 484 305

Talousneuvonta: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi,
puh. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskap, 22150 Jormala, puh./tel 018 329 644 tai/eller
0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto, Viikinaistentie 35,
19210 Lusi, 020 747 2451

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Lappi (Ultraäänimittaukset, eläväEUROP, tiineystarkastukset)

Johanna Alamikkotervo, johanna.alamikkotervo@gmail.com

Vanhalantie 17, 95300 Tervola, puh. 041 459 6657

Föreningen Ålansfåret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, maija.h@maijas.ax

Ängo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, puh. 040 742 8967

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

Täydennä kotoisia rehujaasi

Lammas-Tähti

Tasapainoinen kaurapitoinen täysrehu Lammas-Tähti sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan. Se käy sekä uuhille, pässeille että karitsoille. Tuote sisältää molybdeeniä, joka ehkäisee kuparin kasautumista kudoksiin.

Saatavana:

40 kg:n säkeissä, 960 kg:n lavoissa ja irtona

Raekoko:

säkeissä: 3 mm
irtona: 4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Lammas-Tähti Kivennäinen

Rakeinen Lammas-Tähti Kivennäinen sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Se sopii täydentämään kaikenikäisten lampaiden ruokintaa ympärivuotisesti.

Saatavana:

25 kg:n säkeissä, 500 kg:n lavoissa

Raekoko:

4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Saatavana myös luomulammasrehut!

Murrontie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

JATKUU EDELLISELTÄ SIVULTA

rehua ja väkirehu jaetaan ämpärillä, silloin pH taso laskee jyrkästi ja kuluu aikaa ennen kuin taso normalisoituu. Hyvä seosrehu maittaa hyvin. Lampaat syövät siinä kuiva-ainetta 10-12 prosenttia tavanomaista enemmän. Samalla se tarkoittaa karitsoiden nopeaa kasvua ja lyhyttä kasvuaikaa.

Ruokinnan muutokset helppoja

Hyvälaatuisella seosrehulla rehuhävikki on tavallista pienempää. Seosrehulla on helppo tehdä muutoksia ruokinnassa, koska esimerkiksi valkuaisen määrää voi muuttaa tasaisesti. Lampaalla kestää ainakin 14 vuorokautta, ennen kuin pötsi omaksuu uuden rehun.

Oikea rakenne tärkeää

Seosrehussa pitäisi olla 30-40 prosenttia kuiva-ainetta. Jos seos on liian kuiva, siihen pitää lisätä vettä tai melassia. Tämän takia seosrehussa käytettävää säilörehua ei tarvitse kuivattaa kovin kuivaksi. Toisaalta liian märät paalit jäätyvät, ja niiden silpuaamiseen menee aikaa. Laakasiilo olisi taloudellisesti paras vaihtoehto.

Tärkeätä on myös silpun oikea pituus. Hyvä tapa olisi muistaa, että hyvä silppu on noin 3-4 senttiä pitkä, mikä on lampaan suun leveys. Jauhot ovat epäkäytännöllisiä, koska voivat liimaantua seokseen. Valmis seos ei saa olla liian lyhyeksi silputtu, koska silloin pötsi ei toimi hyvin.

Vaihtoehtoja riittää

Seosrehuvaunuja on erimallisia, terät voivat olla vaakatasossa tai pystysuorassa. Vaaka- ja pystysuorat terät repivät ja sekoittavat rehupaaleja eri tavalla. Vaunujen korkeudessa on myös eroja. Sen takia on hyvä miettiä etukäteen, millainen on koko logistiikkaketju ja tilan traktorien teho. Valittaessa eri mallien välillä, on hyvä tarkistaa, kuinka pystyy puhdistamaan vaunua. Jos vaunua ei pysty hyvin puhdistamaan, tulee esimerkiksi home-ongelmia, koska seisova rehu pilaantuu. Vaunun koko pitää olla oikeassa suhteessa uuhimäärälle. Liian iso vaunu ei tuo kustannuksia takaisin, koska menee liian paljon aikaa lastaukseen ja sekoittamiseen.

Lähde: M. Jönsson: Seosrehun käyttäminen lammastilalla. Koulutuspäivä Rintalan tilalla 28.11.2013.

Kuva: Juha Kantanen

Hedelmällisiä lammascarotuja on kahta tyyppiä. Osalla iso vuonuekoko johtuu yksittäisestä suurivaikutteisesta geenistä ja osalla, kuten suomenlampaalla, monen pienivaikutteisen geenin yhteisvaikutuksesta.

Selittääkö FSH-ikkuna -teoria suomenlampaan poikkeuksellisen hedelmällisyyden?

Suomenlampaan poikkeavan hedelmällisyyden aiheuttavia geenejä ei tunneta. Voisivatko ne kuulua BMP-proteiineja koodaaviin geeneihin, kuten on todettu monella hedelmällisellä rodulla? Toisaalta osalla hedelmällisistä lammascaroduista on erityinen FSH-hormonin erityiskuvio, joka voisi selittää isoa vuonuekoko.

Juha Kantanen
professori
MTT ja Itä-Suomen yliopisto

Hedelmälliset lammascarodut luokitellaan kahteen roturyhmään geeniensä perusteella, jotka vaikuttavat ovulaatioasteeseen eli irtoavien munasolujen määrään kiimakierroksen aikana ja uu-

hen vuonuekoko. Osalla hedelmällisistä rodusta, kuten ranskalaisella lacaunerodulla tai kiinalaisella hu-lampaalla, ominaisuus on yksittäisen suurvaikutteisen geenin tulosta.

Toisen hedelmällisten lampaiden roturyhmän muodostavat rodut, joilla hedelmällisyyteen vaikuttaa moni geeni ja kunkin geenin vaikutus kokonaisuuteen on pienekkö. Näillä rodulla iso vuonuekoko on niin sanottu polygeeninen ominaisuus. Nykykäsityksen mukaan suomenlammas, kainuunharmaa ja venäläinen romanovlammas kuuluvat tähän hedelmällisten lampaiden roturyhmään.

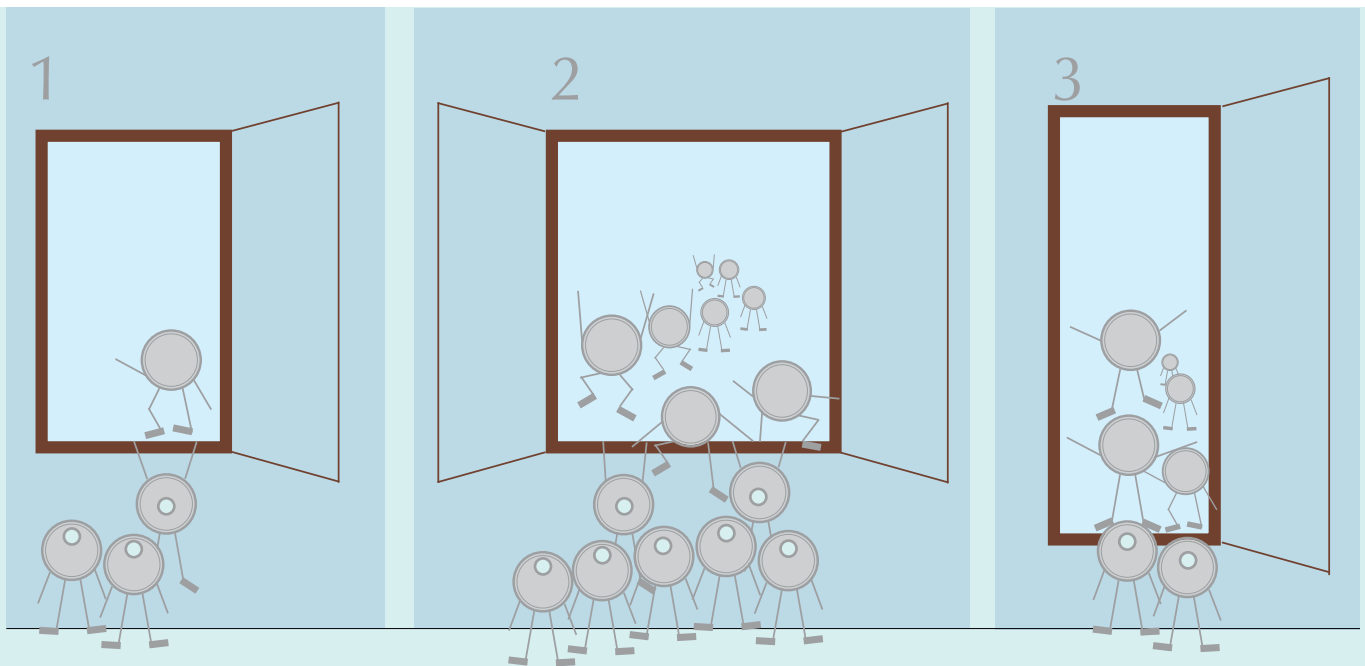
Suurvaikutteisten geenien biologiaa

Yksittäisten suurvaikutteisten geenien aikaansaama hedelmällisyys on biologialtaan paremmin tunnettua kuin polygeeninen hedelmällisyys. Suurvaikutteisiksi hedelmällisyysgeeneiksi lampaille on todettu BMP-15

(Bone Morphogenetic Protein-15; X-kromosomissa), GDF-9 (Growth- and Differentiation Factor 9; kromosomissa 5) ja BMPR-1B (Bone Morphogenetic Protein 1B Receptor; kromosomissa 6). Näissä geeneissä on aikojen saatossa tapahtunut geneettisen informaation muutoksia, mutaatioita, joilla on vaikutusta uuden ilmentämään hedelmällisyyteen.

BMPR-1B:n geenimuotoa, joka lisää ovulaatioastetta, kutsutaan booroola-geenimuodoksi. Boorola oli ensimmäinen hedelmällisyyden geenimuoto, joka tutkimuksissa löydettiin. Jos uuhella on perimässään kaksi booroola-geenimuotoa eli se on saanut booroolan molemmalta vanhemmaltaan, on sen karitsamäärä suurempi kuin uuden, joka saanut geenimuodon vain toiselta vanhemmaltaan. Sitä vastoin GDF-9:n ja BMP-15:n geenimuodosta on hyötyä vain yhtenä kopiona, sillä jos uuhi on

KÄÄNNÄ

Lammasrodun iso vuonuekoko voi johtua FSH-hormonin erikoisesta eritysprofiilista. Lammasroduilla, joilla on tavallisesti yksi tai kaksi karitsaa vuonueessa, FSH-hormonin pitoisuus veressä on kohollaan lyhyen ajan, jolloin vain yksi tai harva follikkeli ehtii vapautua (Ikkuna 1).

Sitä vastoin joillakin hedelmällisillä lammasroduilla tämä "aikaikkuna", jolloin FSH-hormonia erityks on kasvanut, voi olla poikkeavan pitkä (Ikkuna 2). Pitempi FSH-hormonin erityksen aikaikkuna mahdollistaa sen, että normaalia useampi follikkeli "ehtii karata".

Toisaalta hedelmällisillä lammasroduilla follikkeleiden ovulaatiota onkin "helpotettu" siten, että FSH-erityksen kynnysarvo on normaalia alhaisemmalla tasolla (Ikkuna 3).

saanut sen molemmalta vanhemmaltaan, on se steriili.

Suurvaikutteisten BMP-15:n, GDF-9:n ja BMPR-1B:n sisältämä geneettinen informaatio tuottaa proteiineja samaan BMP-proteiiniperheeseen; nämä hedelmällisyysgeenit ovat ikään kuin "sukulaisgeenejä" keskenään. BMP-proteiinit (eli Bone Morphogenetic Protein eli luun morfogeneettiset proteiinit) säätelevät monia elimistön biologisia prosesseja, muun muassa luun muodostumista (tästä proteiiniperheen nimitys). Ja koska näissä geeneissä tapahtuneet mutaatiot on todistettavasti yhdistetty lampaan vuonuekokoon, on niillä vaikutusta myös munasolujen kehitysprosesseihin. Mutaatiot suurvaikutteisissa hedelmällisyysgeeneissä vaikuttavat BMP-proteiinien tuotantoon ja biologiseen aktiivisuuteen elimistössä.

Hormonit luovat ympäristön geneille

Hedelmällisyys on solutasolta lähtien geenien ja ympäristön yhteisvaikutuksen tulosta. Munasolujen kehitystä,

kypsymistä ja ovulaatiota eli munasolujen vapautumista munasarjoista kontrolloi aivojen ja munasarjojen yhteispeli, niiden erittämät lisääntymishormonit. Munasolu kypsyy follikkelissa eli munarakkulassa. Lisääntymishormonit luovat ympäristön, jonka puitteissa hedelmällisyysgeenit toteuttavat omaa rooliaan. Hedelmällisyysgeeneillä on vaikutusta muun muassa follikkeleiden kehitykseen.

Aivolisäkkeen (hypofyyssi eli pituitary gland) etulohkon erittämä FSH-hormoni (follikkeliä stimuloiva hormoni) aikaansaa uuhella 3–4 erillistä follikkeleiden kypsymisaaltoa kahden peräkkäisen ovulaation välissä noin 16–17 päivän aikana. FSH-hormonin pitoisuus veressä kasvaa juuri ennen kutakin kypsymisaaltoa.

FSH-ikkuna -teoria

Viimeaikaisten tutkimustulosten perusteella on esitetty teoria, että iso vuonuekoko voi johtua FSH-hormonin erikoisesta eritysprofiilista. "Normaaleilla" lammasroduilla on tavallisesti yksi tai kaksi karitsaa vuonuees-

sa; näillä ei-hedelmällisillä lammasroduilla FSH-hormonin pitoisuus veressä on kohollaan lyhyen ajan. Sitä vastoin joillakin hedelmällisillä lammasroduilla tämä "aikaikkuna", jolloin FSH-hormonia erityks on kasvanut, voi olla poikkeavan pitkä. Pitempi FSH-hormonin erityksen aikaikkuna mahdollistaa sen, että normaalia useampi follikkeli "ehtii" kypsyä ja ovuloida.

Toisaalta hedelmällisillä lammasroduilla follikkeleiden kehitystä ja ovulaatiota voi "helpottaa" se seikka, että FSH-erityksen kynnysarvo, joka mahdollistaa nämä lisääntymisbiologiset toiminnot, on matalampi kuin ei-hedelmällisillä lammasroduilla. Lisäksi hedelmällisten ja ei-hedelmällisten lammasrotujen välillä voi olla eroja kypsyvien follikkeleiden määrässä; kypsyvien follikkeleiden pooli, josta munasolujen on "tilaisuus karata", voi siis olla hedelmällisillä lammasroduilla suurempi, mikä omalta osaltaan selittäisi eroja ovulaatioasteissa.

Tätä FSH-ikkuna -teorian mukaisesti FSH-hormonin erityksajan tai ovulaatioon vaikuttavan erityksen kyn-

nysarvon muutoksia ei ole todettu niillä hedelmällisillä lammasroduilla, joilla yksittäinen suurvaikutteinen hedelmällisyysgeeni BMP-15, GDF-9 tai BMPR-1B lisää vuonuekokoa. Näiden hedelmällisten uuhien hormonistatus ei poikkea ei-hedelmällisten rotujen uuhien FSH-hormonistatuksesta. Sitä vastoin FSH-aikaikkunaan liittyvät muutokset ovatkin nykykäsityksen mukaan ominaisia hedelmällisille lammasroduille, joilla hedelmällisyys on polygeeninen ominaisuus, kuten suomenlampaalla. Tämä viittaa siihen, että rotujen ja roturyhmien välillä on geneettisiä eroja.

Kirjallisuutta:

Bartlewski P.M. ym. 2011. *Animal Reproduction Science*, 124: 259–268.

Fabre S. ym. 2006. *Reproduction Biology and Endocrinology*, 4: 20.

Scaramuzzi R.J. ym. 2011. *Reproduction Fertility Development*, 23: 444–467.

Vinet A. ym. 2012. *Mammalian Genome*, 23: 727–740.

Laadukkaat lammas-, nauta- ja aitaustarvikkeet edullisesti

- lammasvaa'at
- kääntäjät
- aidat
- rännitystarvikkeet
- paali- ja heinähäkit
- kaukalot
- juomakupit
- Raidex valjaat, merkintä ym.
- kyllästetyt aitatolpat
- aitaverkot
- HT teräslangat
- eristimet, kahvat ym.
- sähköpaimenet

Katso vaihtuvat tarjoukset
www.kotilammas.fi
040 822 6817, Suonenjoki

NOITTAAN TILA

Myytävänä eri-ikäisiä Kainuunharmaksia

- UÄ-mitatut karitsat
- M3-status ja scrapie-valvonta
- 7 sukulinjaa
- luomutila

Helinä Leppänen
Noittaantie 200
82675 Niirelä
TOHMAJÄRVI

050-5944050
helina.leppanen@luukku.com
www.noittaantila.com

Lammas
& vuohi

PALVELUKORTTI

- ☐ Uusi lehtitilaus 69 €/vuosi
- ☐ Lehtitilaus ja kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
- ☐ Perhejäsenyys ilman lehtitilausta 20 €/vuosi
- ☐ Osoitteenmuutos
- ☐ Tilauksen peruutus

Lammas & vuohi lehti on alan ammattilaisille suunnattu erikoisjulkaisu, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Suomen Lammasyhdistyksen jäsenyys sisältyy Lammas & vuohi -lehden tilaushintoihin.

Nimi _____

Osoite _____

Vanha osoite _____

Puhelinnumero _____

Sähköposti _____

Suomen Lammasyhdistys

ProAgria Palvelukeskus

PL 251

01301 Vantaa

Sähköiset tilaukset:

ejja.skogberg@proagria.fi

Päätoimittaja: Pia Parikka, puh. 020 747 2451, pia.parikka@proagria.fi

Toimitussihteeri: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com

Vuohiasiat: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com

Toimituksen osoite: Terhi Torikka, Kuutostie 470, 59130 Koitsanlahti

Ilmoitukset: Riikka Miikkulainen, puh. 040 673 4179, riikka.miikkulainen@proagria.fi

Rannikko- ja saaristoalueen lammastaloudelle strategia ja tiekartta

KnowSheep -hankkeessa rakennettiin Suomen ja Viron rannikko- ja saaristoalueen lammastaloudelle strategia ja kehittämissuunnitelma seuraaville 5–10 vuodelle sekä tiekartta, jossa kuvataan konkreettisia toimenpiteitä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Raija Räikkönen
Know Sheep-hanke
MTT Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus
puh. 040 685 6932
raija.raikkonen@mtt.fi

KnowSheep-hankkeessa rakennetun strategian suurin haaste yhteisen strategian rakentamisessa olivat Suomen ja Viron erilaiset lähtökohdat, jotka kuvastuivat yhteiskunnallisista, toiminnallisista, historiallisista ja taloudellisista eroista.

Suomen ja Viron rannikko- ja saaristoalueen lammastalouden strategiassa ja kehittämissuunnitelmassa painottuu voimakkaasti alueen monimuotoisuus, jossa on huomioitu lihantuotannon lisäksi maisemanhoito, palveluyrittäjyys sekä lampaan villan ja taljojen jatkojalostukseen perustuva käsityöyrittäjyys.

Alueella lammasta voi tarjota yritystoimintaa ja harrastusmahdollisuuden, se voi olla tulonlähde ja imagon luoja.

Paikallisuus ja vastuullisuus esiin markkinoinnissa

Monimuotoisen lammastalouden takia strategian ja kehittämissuunnitelman painopisteiksi ovat nousseet yritystoiminnan kehittäminen, vastuullinen liiketoiminta ja verkottuminen. Tuomalla voimakkaammin esille paikallisuutta ja vastuullisen yritystoiminnan periaatteita markkinoinnissa, yritykset voivat saada lisäarvoa ja kilpailuetua toimintaansa. Yritystoiminnan kehittämisen ja verkottumisen kautta yritystoiminnan kannattavuutta voidaan parantaa.

Strategia ja kehittämissuunnitelma toteutuvat parhaiten silloin, kun toimitaan yhdessä asetettujen suuntaviivojen mukaisesti, mutta oman yritystoiminnan lähtökohdat huomioon ot-

Paraisilla 11.10.2013 järjestetyssä työpajassa osallistujat viimeistelivät pienryhmissä Suomen ja Viron rannikko- ja saaristoalueen strategiaa ja kehittämissuunnitelmaa.

taen. Kehittämissuunnitelman toimenpiteitä toteutettaessa tulee huomioida paikallisten yrittäjien erityistarpeet, ja kehitystyössä soveltaa alueella hyväksii havaittua käytäntöjä.

Yhteiskunnan tuki lähes välttämätöntä

Yhteiskunnan tuki muun muassa kehittämisen ja koulutushankkeiden sekä toimialaan kohdistuvien tukien kautta on välttämätöntä, jotta asetetut tavoitteet saavutetaan alueella. Monialaisuuden takia alueen koulutustarpeet ovat hyvin erilaisia.

Liiketalousosaamisen kehittämisen lisäksi koulutusta tarvitaan lampaan kasvatukseen, villan ja lihan jatkojalostukseen, Internetin käyttöön sekä markkinointiin. Internet on luonut uusia mahdollisuuksia koulutuksen järjestämiseen, yhteydenpitoon, markkinointiin ja verkostoitumiseen. Internetin hyödyntämisessä on alueella vielä paljon tehostamisen mahdollisuuksia.

Lammasyritysten välisen verkottumisen lisäksi elinkeinon, tutkimuksen ja hallinnon verkottuminen on entistä välttämättömyyksiä.

Strategia muutoksen "kivijalka"

KnowSheep-hankkeen aikana on pyritty vaikuttamaan lammastalouden rakennekehitykseen.

Hankkeen tutkimustuloksiin viitaten on nostettu esille, että pieniin yrityksiin kohdistuvaa byrokratiaa tulisi kohtuullistaa riskiperusteisuuden ja jäljitettävyyden perusteella.

Maaseudun monialayritysten valvonnassa tulisi eri hallintoalojen valvontamenettelyjä yhdenmukaistaa, jotta yrittäjille jäisi riittävästi aikaa oman yritystoiminnan kehittämiseen ja laadun parantamiseen, eivätkä he uupuisi liialliseen byrokratiaan.

Alueen ja toimialan kehittymisen kannalta on välttämätöntä sisällyttää tuleviin kehittämishankkeisiin KnowSheep- tutkimuksessa esille tuodut ja tiekarttaan kootut kehittämistoimenpiteet, jotta alueella alkanut hedelmällinen kehitys varmistettaisiin.

KnowSheep-hanke päättyi vuoden 2013 lopussa. Hanketta ovat rahoittaneet Central Baltic Interreg IV A -ohjelma, Varsinais-Suomen liitto ja hankkeeseen osallistuvat yhteistyötahot.

Lämmin kiitos yhteistyötahoille ja yrittäjille hyvästä yhteistyöstä!

Raija Räikkönen

Hankkeen ohjelmalliseen päätösillalliseen osallistui n.100 henkilöä. Tilaisuuden muotinäytöksessä esiteltiin hankkeessa kehitettyjä asusteita ja ravintola-alan ammattilaiset loihdivat nou-topöytään herkullisia lammassuokkia.

Knowsheep-hankkeen loppuseminaari pidettiin Virossa, Kuressaaressa 26–27.9.2013.

KNOWSHEEP-HANKKEESSA JULKAISTIIN KOLME KIRJAA:

- Perinteinen lampaankasvatus Viron ja Suomen rannikolla ja saarilla,
- Perinteiset villakäsityöt Itämeren saarilla ja
- Interreg IVA Knowsheep 2013 - hankkeen tutkimuksia.

Kirjat ovat tulostettavissa PDF-tiedostona KnowSheep-hankkeen [www-sivuilta: www.knowsheep.eu/](http://www.knowsheep.eu/)

KnowSheep-hankkeessa julkaistiin "Suomen ja Viron rannikko- ja saaristoalueen strategia ja kehittämissuunnitelma 2014–2020" -MTT-raportti, joka sisältää alueen ominaispiirteitä, hankkeessa tehtyjä toimenpiteitä, strategian, kehittämissuunnitelman ja tiekartan. Raportti löytyy osoitteesta: www.mtt.fi/mttraportti/pdf/mttraportti131.pdf

Toffeeta kutunmaidosta

Alajärven tila Noormarkussa jalostaa maidosta makeita herkkuja.

Alajärven toffeentuottajat ulkoilevat ympäri vuoden.

Teksti **Marita Ollila**

Kuvat **Ida Alajärvi**

Länsisuomalaisessa Noormarkussa pienellä maatilalla asustavat **Ida** ja **Asko Alajärvi** eläinlaimansa kanssa. Ensimmäiset vuohet tulivat eläinperheeseen noin kuusi vuotta sitten. Aluksi villisikojen, kani- en ja kanojen seurana asusti kääpiö- ja risteytysvuohia, mutta halu tuottaa oma käyttömaito on muuttanut kanta- ta puhtaaksi suomenvuohikatraaksi.

Vapaasti sisään ja ulos

Kuttulassa asustaa tällä hetkellä 14 lypsykuttua, eri-ikäisiä nuoria kuttu- ja sekä siitospukit Alajärven Aimo- mies ja Vatajanrannan Aapo. Keväällä odotetaan myös Alajärven kuttulassa muutamia kuttuja poikimaan ja toi- veena olisi saada uusia kuttukilejä kasvamaan.

Alajärvien maatila sijaitsee ihan-

teellisessa ympäristössä vuohille. Laitumet, jotka sijaitsevat pihapiirin läheisyydessä, vaihtelevat niittylaitu- mista lampineen kivikkoisiin metsä- laitumiin kiipeilypaikkoineen.

Kutut asuvat pihatossa, mistä niillä on vapaa kulku ulos ympäri vuoden. Lypsyasema on itse toteutettu ja siihen mahtuisivat kerralla kaikki nyt lypsyt- sä olevat kutut. Syömärauhan vuoksi kutut kuitenkin ruokailevat kahdes- sa ryhmässä. Kutut lypsetään käsin.

Aidosti, ilman lisäaineita

Eläinmäärän lisääntyessä halu jalostaa tuotettu maito myyntiin kasvoi ja tuo- teideoita pohdittaessa vahvistui ajatus, että tuotteen pitää erottua joukosta. Reseptien suunnittelun ja hienosää- töjen tuloksena syntyi lopulta kutun toffee, tuote joka vastasi ajatuksia

herkullisesta makeisesta.

Pariskunta kannattaa eettisiä arvo- ja, oli sitten kyseessä lihan kasvatus tai toffee. Kutun toffee on tehty puh- taista kotimaisista raaka-aineista ilman lisäaineita ja se onkin saanut kiitosta asiakkailta terveellisenä makeisena. Toffeen perustana on vain tuore ku- tunmaito, sokeri ja voi. Kaikki tuo- tettu maito, lukuun ottamatta omaa käyttömaitoa, jalostetaan toffeeeksi.

Vaniljaa, mansikkaa...

Makuvaihtoehtoja on runsaasti ja kaikki toffeet tehdään asiakkaan toi- vomuksien perusteella käsityönä. Toffeet ovat saaneet hyvän vastaan- oton. Pariskunta kertoo muutamilla asiakkailta olleen pelkona, että tof- fee maistuu vuohelta. Epäilijät ovat kuitenkin muuttaneet kantaansa us-

Alajärven tilan käsintehdyissä toffeissa maistuu muun muassa salmiakki ja karpalo, appelsiinivalkosuklaa ja tummasuklaa.

kaltauduttuaan maistamaan makeisia. Toffeiden suosituin top-3 on: vanilja, mansikka ja lakritsa. Ida kertoo asiakkaiden yleensä ostavan useampia laatuja kerrallaan.

Puskaradio tiedottaa herkuista

Alajärven tilan tuotteita voi tilata sähköpostin ja Facebookin kautta.

Markkinointia ei ole juurikaan tarvinnut tehdä, toffeiden herkullisuus on levinnyt tietoisuuteen puskaradion välityksellä. Alajärven pariskunnan voi kuitenkin tavata vaikkapa Porin Prismassa maistattamassa herkullisia makujaan. Ida Alajärvi kertoo, että palaava asiakas on parasta kiitosta mitä työstään voi saada.

Tuotekehitystä tehdään koko ajan. Tulevaisuuden suunnitelmissa olisi saada jatkaa monipuolista työtä eläinten kanssa ja ennen kaikkea toivomuksena olisi tavoittaa lisää herkkuja toffeille.

www.alajarventila.com
www.facebook.com/alajarventila

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)
<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS

Puheenjohtaja

Jani Sivunen, Ilmajoki
0400 289 063, jani.sivunen@netikka.fi

Varapuheenjohtaja

Riitta Saloniemi, Laitila
040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi

Rahastonhoitaja, jäsenrekisteri

Suvi Viander, Paalijärvi
044 940 0849, suviande@gmail.com

Sihteeri, nettivastaava

Marita Ollila, Ilmajoki
050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

Muut hallituksen jäsenet

Monica Ek, Pensala
0400 682 036, mokki_63@hotmail.com

Tytti Stähle, Nuutilanmäki
045 131 9884, tytti.stahle@gmail.com

Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa
040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Jaakko Niemi, Kurikka
044 564 8522, jaska@vatajanranta.net

Erkki Väisänen, Sastamala
0400 772 027, ervaisanen@gmail.com

Varajäsen

Ari Aaltonen, Kirkkonummi
040 543 3810, ari.aaltonen@patakukko.fi

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdyssiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettuutta. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

- Vuohenmaitosaippuat naturel ja kaura-hunaja. 7 e
- Muki, kuvassa kilejä. 10 e
- Postikortit 4 erilaista kuvaa, neljän sarja 3,50 e tai 1 e kpl
- Vuohen ruokinta- ja hoito-opas 13 e
- Pronssinen kaulakoru, jossa musta naru 20 e
- Vuohikassi, vaalea kangaskassi, piirretyllä vuohen kuvalla 10 e
- Patalappu, vaalea patalappu, piirretyllä vuohen kuvalla 5 e
- Vuohipehmo 6 e
- Vuohiavaimenperä 3,50 e
- Lasten T-paita oranssi 92-98-104-128
- Aikuisten T-paita lila S-M-L-XL

Kaikki tuotteet tilattavissa sähköpostilla: [suomenvuohiyhdistys\(@\)gmail.com](mailto:suomenvuohiyhdistys(@)gmail.com)
Tuotteiden hintaan lisätään postikulut ja toimitetaan laskun kera.
Tuotteet laitetaan postiin hetimiten.

Lammas-
haasta
lautaselle

Karitsaa itämaisittain

Reseptit ja kuvat **Niko Hälvä**

Kylmiä ja pimeitä talvi-iltoja lämmittämään sopii hyvin aasialaistyyppinen Cyrrylammas, joka luo piristävää vaihtelua perinteisemmin maustettujen lammasruokien sijaan.

Lapa

Currylammas

4–6 hengelle
(valmistusaika noin 1 tunti)

- 800 g luutonta karitsaa (esim. lapa)
- voita paistamiseen
- 2 rkl oliiviöljyä
- 1-2 sipulia silputtuna
- 2 valkosipulinkynttä murskattuna
- 1 silputtu paprika
- 1 purkki ananasta (230 g)
- 2 rkl sitruunamehua
- 400 g kookosmaitoa
- 200 g turkkilaista jogurtia
- 110 g valmista vihreää currytahnaa
- suolaa

Lisäkkeet:

Jasmiiniriisiä
Jäävuorisalaattia
Tomaattia
Kurkkua

Kuvan lähde: Karitsaa á la Karelia

Leikkaa liha kuutioiksi ja paista voissa ja oliiviöljyssä pinta ruskeaksi. Mausta suolalla.

Ota liha pois pannulta ja paista rasvassa silputtu sipuli, valkosipuli, paprika ja ananas.

Lisää lihat kasvien sekaan.

Lisää currytahna, kookosmaito ja sitruunamehu lihojen ja kasvien joukkoon. (Kaikkea curryä ei kannata lisätä kerralla vaan vasta loppuvaiheessa kun on maistanut että maku on kohdallaan.)

Sulje kansi ja keitä hiljalleen miedolla lämmöllä noin 30 minuuttia sekoitellen välillä kunnes liha on kypsää.

Lisää lopuksi jogurtti.

Tarkista maku ja lisää makusi mukaan suolaa ja currytahnaa tarvittaessa

Tarjoa lisukkeena keitettyä riisiä tai ohraa ja raikasta salaattia.

Kevyen salaatin kastikkeen

saat sekoittamalla oliiviöljyä ja sitruunamehua.

Ruokajuomaksi sopii hyvin kivennäisvesi tai vaalea olut.

Jälkiruuksi esimerkiksi paistettut banaanit jäätelön kera.

LAMMASVAAKA

**Kysy
tarjous!**

Helppo käyttää,
myös yksinpunnitus.
Monipuolinen
tiedonsaanti.
Myös edullinen
vuokrausvaihtoehto.

VAAKATALO OY
SCALESHOUSE

Vaakatalo Oy, Lukinkatu 10, 33580 Tampere
puh. 0207 7351 500 tai 0400 709 867, tom.isaksson@vaakatalo.com

1800 elintarvikeyrityksen raja rikki – aitojamakuja.fi:ssä on joukkovoimaa

Aitojamakuja.fi -sivuilla on jo reilu 100 lampaanlihan tuottajaa, jalostajaa tai lähiruokapuotia, jotka hyödyntävät markkinoinnissaan ”joukkovoimaa” ja ovat liittyneet osaksi aitoja makuja -toimintaa. Pienen tuottajan on vaikeaa saada näkyvyyttä ja päästä kuluttajien tietoisuuteen. Siksi aitojamakuja.fi -sivusto on erittäin tärkeä apuväline lisänäkyvyyden saamiseksi ja kontak-

tien luomiseksi niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin.

Lampaanlihan tuottajilla on nyt ainutlaatuinen mahdollisuus lisätä omaa näkyvyyttään kuluttajien suuntaan hyödyntämällä maksutonta sähköistä markkinointikanavaa, www.aitojamakuja.fi. Sivustolla on mukana jo runsas 1800 elintarvikeyritystä ja -tuottajaa, mutta kysynnän jatkuvasti kasvaessa myös lisää yrityksiä tarvitaan vahvistamaan kokonaisuutta. Eri-

tyistä kiitosta sivusto on saanut kattavuudestaan, karttapalvelusta sekä näppärästä mobiiliversiosta, jonka avulla myös matkailijat ovat pääs-

Aitoja makuja II on Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Brahean hallinnoima hanke. Hanke toteuttaa Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmaa 2007–2013 ja sitä rahoittaa Hämeen ELY-keskus valtakunnallisena hankkeena.

seet nauttimaan aitojamakuja -sivuston annista. Aitoja makuja yhteistyössä ovat mukana MTK ja SLC.

Kurkkaa aitojamakuja -video www.aitojamakuja.fi

Sivustolle pääsee mukaan www.aitojamakuja.fi/ liity mukaan -linkin kautta.

Lisätietoja: *Johanna Mattila*,
p. 040 565 8121,
johanna.mattila@utu.fi

Kysynnän kasvaessa

HAEMME LAMPUREITA

maamme merkittävimpään, molempia osapuolia tyydyttävään sopimustuotantoon, alueena koko Suomi.

Kannattaa ottaa yhteyttä, Miikka Depner puh. 010 229 1021
tai sähköpostilla miikka.depner@vainionteurastamo.fi

Ammattilainen, tee yhteistyötä ammattilaisen kanssa!

Orivillentie 11, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

26.-28.3.2014
Porissa

Valtakunnalliset Lammaspäivät

Paikka: Original Sokos Hotel Vaakuna, Gallen-Kallelankatu 7, 28100 Pori, puh. 029 004 2002, www.sokoshotels.fi

Ke 26.3.2014

16.00 Lammaskerhojen yhteiskokous

17.30 Kokouskahvit

17.30–20.30 Suomen Lammasyhdistyksen kevätkokous

Kokouksen avaus, puheenjohtaja *Tapio Rintala*

Uudistuneet maedi-visna- ja scrapie-valvonnat, *Miia Kauremaa*, *Evira*

Vuoden 2013 Lammastilan palkitseminen

§ 4 Sääntömääräiset asiat
Keskustelua ajankohtaisista asioista

Suomen Lammasyhdistys tarjoaa kahvit suolaisella. Ennakkoi ilmoittautuminen kahville.

Menu

Saloniemen chevreä ja luomutomaattia -kaprista ja kaprisvinaigretteä

Rintalan tilan ylikypsää karitsan niskaa -vadelmakastiketta -yrtti-hunajajuureksia -rukiista duchesseperunaa

Tyrnibrylee Saloniemen raakamaidosta

To 27.3.2014

Eläimestä elintarvikkeeksi -seminaari

9.00 Seminaarin avaus
Pia Parikka, ProAgria Keskusten Liitto
Kunniaa tuotteille ja tuottajille
Keittiömestari *Antti Vahtera*
Suoramyyntiä ammattimaisesti:
case Rintalan tila
Kylmäkuljetuksen toteutusratkaisut
Lampuri Tapio Rintala

11.00 Seminaarilounas

12.00 Lainsäädännön vaatimukset
Eläinlääkäri *Heli Haukioja*, Porin seudun yhteistoiminta-alue

13.30 Kahvi ja konvehti

14.00 Rahtiterveiset teurastamolta
Karitsan leikkuuvaihtoehtojen esittely ja lihanäyttely
Teurastamoyrittäjä *Kaarin Knuuttila*,
Muhniemen Lahtivaja ja
Suomen Teurastamoyrittäjät

15.30 Yhteenveto ja keskustelua

16.00 Seminaarin päätös

Seminaarin hinta 80 € (+ alv 24 %) sisältäen ohjelman mukaisen koulutuksen, koulutusmateriaalit ja kokoustarjoilut.

19.00 Lampuri-illallinen Ravintola Satakunnassa

Illalliskortti 33 €
(+ alv 24 %).

Pe 28.3.2014

Opintoretki

Tenhon Tila, Ulvila

Suuressa mittakaavassa toimivalla yhtymämuotoisella tilalla on 250 texel-uuhta sekä limousine-lihakarjaa. Tuotantorakennukset soveltuvat sekä karitsan- että naudanlihan tuotantoon. Pitkäjänteistä toimintaa luomulihaan suoramyynnissä. Oma tilateurastamo ja -myymälä pioneirihengessä.

Rintalan Tila, Yläne

Luomukaritsanlihantuotantoon sekä lammastuotteiden ammattimaiseen suoramyyniin ja tuotekehitykseen keskittynyt lammastila. Karitsojen kasvatus- ja tuotantoa. Neljä eri konseptilla toimivaa lampola, joista uusimpana 1 800 m² puurakenteinen loppukasvatustila. Tilalla on lisäksi oma leikkaamo ja kokoustilat.

Saloniemen Juustola, Laitila

Luomumaidontuotantoa alkuperäisrotuja, suomenvuohta, länsisuomenkarjaa ja kyyttöä, hyödyntäen. Maito markkinoidaan itse. Tilalla toimii oma juustola ja raakamaitopakkaamo. Tuotteiden brändäystä ja markkinointia menestyksekkäästi.

Lähtö hotellilta klo 8.00 ja paluu noin klo 17.30.

Osallistumismaksu 60 € (+ alv 24 %) sisältäen busikuljetuksen, vierailukäynnit, retkilounaan Tupalan Hovissa, kahvit ja suojavarusteet.

Tähtiesiintyjänä
Antti Vahtera

TERVETULOA!

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

Viimeisin ohjelmaversio on nähtävissä Suomen Lammasyhdistyksen verkkosivuilta: www.lammasyhdistys.fi. Oikeus ohjelmamuutoksiin pidätetään.

Sitovat ilmoittautumiset 4.3.2014 mennessä ProAgria Keskusten Liittoon Eila Peitsille: eila.peitsi@proagria.fi / 020 7472 404. Tämän jälkeen osallistumismaksut + 10 %.

Majoitus 1hh 80 €/vrk ja 2hh 100 €/vrk. Hinta sisältää aamiaisen, asiakkasruokailun ja EasyFit-liikuntakeskuksen vapaan käytön. Majoitus maksetaan suoraan hotelliin.

Lisätietoja ProAgria Keskusten Liitto, Pia Parikka, pia.parikka@proagria.fi, 040 482 5026.

PRO
Agria

Ota WebLammas käyttöösi

Kuva: Isok

WebLampaalla

- kirjaat eläinten tiedot ja tapahtumat samalla kertaa Eviran lammaskirjuriin ja tuotosseurantaan
- lajittelet ja ryhmittelet eläimiä kätevästi työlistoiksi suodattimilla
- seuraat teuraskaritoiden kasvua päivälaskurilla ja myyt ne oikeaan aikaan teuraaksi
- näet eläinten sukulaisuudet sukupuolena ja saat ohjelman laskemat sukusiitosasteet käyttöösi eläinvalintoihin
- saat ostoeläinten sukutiedot näkyville EU-tunnuksella ja voit vertailla sukutietoja katraasi eläimiin

**Kokeile
veloituksetta
2 kk**

Lisätiedot ja tilaukset

www.mloy.fi/tilaa

www.mloy.fi/weblammas

puh. 09 8566 5900

Tilaus jatkuu automaattisesti kokeilujakson päätyttyä. Tilaus voidaan päättää kokeilujakson loppuun ilmoittamalla siitä meille.

**Maatalouden
Laskentakeskus Oy**

WebLampaan jalostajan työkalut:

- ✓ BLUP-indeksit
- ✓ Tuotosseurannan raportit
- ✓ Sukutaulut
- ✓ Sukusiitoslaskenta

www.mloy.fi/weblammas